

Plk. Mgr. Daniel Kováč

Evanjelický farár

Vojenský duchovný

poručík Mgr. Ondrej Rišiaň, PhD.

Duchovný EPS

Dekan VePS SR

v Trenčíne, 8.6.2016

Pod'akovanie

Pod'akovanie za pomoc pri tvorbe tejto práce patrí:

Mgr. Zore Bakošovej (Ústredný archív Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku),

Ľudmile Šimkovej (Slovenská národná knižnica) a

generálmajorovi Ing. Svetozárovi Naďovičovi!

Predhovor

Daniel Kováč bol evanjelický farár, ktorý sa stal vojenským duchovným. Aktívne sa zapojil do príprav SNP a bol aktívny účastník SNP. Po nástupe komunizmu bol vyšetrovaný a prešiel väzenskými tábormi. Namiesto úcty sa jemu a jeho rodine dostalo spoločenského odstrkovania až do konca jeho života. Bol hlboko demokraticky a kultúrne rozhladený.¹

Daniel Kováč ako evanjelický farár sa hlásil k Augsburskému vyznaniu. V tomto vyznaní je 16. článok „*O občianskych veciach a svetskej správe*“, ktorý sa dotýka aj vojenskej služby. Tento článok znie takto: „O občianskych veciach a svetskej správe. O občianskych veciach a svetskej správe učíme, že každá svetská vrchnosť a riadne ustanovená vláda a zákony sú dobrým ustanovením a zriadením Božím, a že kresťania bez toho, že by tým hrešili, smú zastávať vrchnostenské úrady a úrad kniežací a sudcovský, vyhlasovať rozsudky a prisudzovať právo podľa cisárskeho i iného zvyčajného práva, zločincov trestať mečom, viesť vojnu podľa práva, bojovať, kupovať a predávať, prisahať, vlastniť majetok, uzavierať manželstvo atď.“²

Ak kresťania môžu slúžiť v úradoch, kde sa predpokladá „použitie meča“, potom mali by mať aj duchovných pastierov, ktorí sa o nich starajú. K duchovnej službe v tejto oblasti sa podujal aj Daniel Kováč.

Doba, kedy pôsobil, nebola ľahká. Ale u Pána Boha vždy našiel posilu a na neho sa vždy mohol obrátiť. Takto to aj prorocky vyjadril v básni s názvom „V nádeji žitia“:

V ľaku človek úbohý /
nevie kam z konopí, /
keď nevidí „majáka“, /
ani „spásy“ stopy. - /
A keď búra pomínie, /
slnce bleskne jagom, /
tu zas vo ctnej nádeji /

¹ UHORSKAI, Pavel. TKÁČIKOVÁ, Eva (ed.). *Evanjelici v dejinách slovenskej kultúry*. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 1997, s. 141

² *Symbolické knihy evanjelickej cirkvi augsburského vyznania*. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 1992, s.47

volám žitia hlasom: /
- Bože Ty´sma v pochybe /
držal rukou pravou - /
Ty nechceš smrť človeka, /
lež zdobíš ho slávou. – /
Cez búrne more žitia /
zas sa ďalej plavím. /
Ó, Bože, jak sladko mi, /
tíško v duši vravím: /
Sladko padnú premeny /
v dlhej žitia púti /
– to tu drží človeka, /
k žitiu dáva chuti. –³

Konal tak, ako povzbudzuje napomenutie v Biblickej knihe Kazateľ: **„Púšť’aj svoj chlieb po vode, lebo po mnohých dňoch ho nájdeš. Daj podiel siedmim, ba ôsmim, ved’ nevieš, aké nešť’astie môže prísť na zem.“** (Kazateľ 11: 1 – 2)⁴

Jeho službu by sme mohli charakterizovať ako vernú a zodpovednú. Preto o ňom môže platiť to, čo je napísané v Biblickej knihe Prísloví: **„Klamné pery sú ohavnosť’ou Hospodinovi, ale tí, čo verne konajú, sa Mu páčia.“** (Príslovia 12 : 22)⁵

³KOVÁČ, Daniel. V nádeji žitia. In Stráž na Sione, 1928, roč. 36, č.4, s. 91

⁴Biblia : Písmo sväté Starej a Novej zmluvy. Podľa vydania z roku 1979 a text overili Juraj Bándy, Ján Grešo a Igor Kišš. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 1999, ISBN 80 – 7140 – 182 X, s.618

⁵Biblia : Písmo sväté Starej a Novej zmluvy. Podľa vydania z roku 1979 a text overili Juraj Bándy, Ján Grešo a Igor Kišš. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 1999, ISBN 80 – 7140 – 182 X, s. 592

OBSAH:

Plk. Mgr. Daniel Kováč	1
Evanjelický farár.....	1
Vojenský duchovný.....	1
Použité skratky	6
1. Od narodenia po ordináciu	7
1.1. Od narodenia po stredoškolské štúdium.....	7
1.2. Vysoká škola, ordinácia a prvé účinkovanie v cirkevných zboroch	7
2. Vstup do duchovnej služby v armáde.....	8
2.1. Začiatok vojenskej kariéry.....	8
2.2. Charakteristika jeho duchovnej služby.....	9
2.3. Mobilizačné opatrenia	10
2.4. Zmeny v armáde, ktoré ovplyvnili ďalšie smerovanie Daniela Kováča	10
3. Zmena podmienok pre duchovnú službu po vzniku Slovenského štátu, ktoré sa dotkli Daniela Kováča.....	11
3.1. Vytvorenie miesta duchovného pre nemeckých evanjelikov.....	11
3.2. Obsadenie duchovných v armáde a problematické ustanovenie Samuela Sirotku za duchovného v armáde	13
3.3. Zmeny vo vedení duchovnej služby na MNO	15
4. Pôsobenie na fronte	16
4.1. Nezáujem Daniela Kováča nastúpiť na front	16
4.2. Rozkaz na front.....	17
4.3. Priebeh a výsledok jeho cesty na front	17
5. Vyšetrovanie počas vojny	19
5.1. Pomoc vojakom českej národnosti	19
5.2. Zapojenie do ilegálnej činnosti.....	19
5.3. Povolávanie dôstojníkov	20
5.4. Pomoc rasovo prenasledovaným ľuďom	21
5.5. Zatknutie počas vojny.....	21
5.6. Aktivity po prepustení	22
6. SNP.....	23
6.1. Zapojenie do povstania.....	23
6.2. Vstup do KSS	25
6.3. Partizánska skupina	25
6.4. Výzvedná služba v partizánskej skupine npor. Veisa	26
6.5. Čas v úkryte.....	27
6.6. Ocenenie za účasť v povstaní	29
7. Po vojne	29
7.1. Aktivity po skončení vojny	29
7.2. Prednosta MNO	30
7.3. Prepustenie z armády.....	31
8. Vyšetrovanie ŠTB	32
8.1. Dôvody pre vyšetrovanie.....	32
8.2. Priebeh vyšetrovania a zatknutia	32
9. Politické prenasledovanie po februári 1948	34
9.1. Zaradenie do TNP tábora.....	34
9.2. Ďalšie príkoria.....	35

10. Pôsobenie v Roštári	36
10.1. Začiatok pôsobenia	36
10.2. Komplikácie s dokumentmi	36
10.3. Záver pôsobenia	38
11. Posledné obdobie života	39
Zoznam použitej literatúry:	40
Príloha:	45
Príloha 1:	45
Príloha 2:	47

Použité skratky

V práci som použil tieto skratky:

VPV - Veliteľstvo pozemného vojska

VS - Vojenská správa

KSS – Komunistická strana Slovenska

SNP – Slovenské národné povstanie

ŠTB – Štátna bezpečnosť

POHG – Pohotovostné oddiely Hlinkovej gardy

MNO – Ministerstvo národnej obrany

TNP - Tábor nápravnej práce

JRD – Jednotné roľnícke družstvo

ÚSEK–Ústredie slovenských evanjelických kňazov

ECAV – Evanjelická cirkev augsburského vyznania

GBÚ – Generálny biskupský úrad

ÚŠB - Ústredie štátnej bezpečnosti

KNV – Krajský národný výbor

VHA – Vojenský historický archív

RD – Rýchla divízia

BÚVD – Biskupský úrad Východného dištriktu

VDO 2 – Veliteľstvo divíznej oblasti číslo 2

DOV – Doplňovacie oblastné veliteľstvo

Čsl. armády – Československej armády

1.Od narodenia po ordináciu

1.1. Od narodenia po stredoškolské štúdium

Daniel Kováč sa narodil 17.10.1903 v Púchove rodičom Jozefovi Kováčovi, ml. a Anne rod. Tehlárovej.

Bol pokrstený v evanjelickom kostole v Púchove, ako sa vtedy úradne menoval Púchov nad Váhom, 25.10.1903. Krstnými rodičmi boli Ján Pobežal a Milota Kováč. Krst vykonal evanjelický farár Ľudovít Zsámbokréthy.⁶

Jeho otec bol roľník a kachliar. Z 10 detí, ktoré mali Jozef a Anna Kováčovci, iba syn Emil zostal ako jediný doma. Staral sa o svojich rodičov a pomáhal im s hospodárstvom. Vždy, keď súrodenci prišli na návštevu, privítal ich a zaopatril.

Ostatní súrodenci odišli do sveta za prácou, kvôli štúdiu, alebo kvôli svojej budúcej rodine.

Jeho mladosť zásadným spôsobom ovplyvnil evanjelický farár Vladimír Roy⁷, ktorý ho zaučil do včelárstva.⁸

Aj pod jeho vplyvom sa snažil Daniel Kováč písať básne a drobnú prózu. Svoje veršované modlitby a básne v cirkevných časopisoch uverejňoval pod pseudonymom Dáč, Dáč,⁹ alebo tiež používal pseudonym Janko Podinovecký. V čase stredoškolského štúdia to bol najmä Nový Rod.¹⁰ Daniel Kováč navštevoval evanjelické gymnázium v Martine.¹¹ V čase gymnaziálnych štúdií v Martine bol huslistom v školskom súbore a aby mohol študovať, vyučoval hre na husliach.¹²

Ako študent v Turčianskom Sv. Martine povzbudzoval svojich spolužiakov týmito slovami: „Hlavná úloha na nás pripadá, aby sme my, nie výčitkami a poznámkovaním snažili sa o nápravu, ale príkladnosťou, správnym obcovaním v živote a nadovšetko preukazovaním lásky skutočnej k našim starším, k našim vrstovníkom a k celému národu.“¹³

1.2. Vysoká škola, ordinácia a prvé účinkovanie v cirkevných zboroch

⁶ Matrika pokrstených Evanjelického cirkevného zboru v Púchove z rokov 1901 - 1926

⁷ Vladimír Roy (1885 – 1936) bol evanjelický farár, básnik a prekladateľ. Ako farár pôsobil v Púchove s prestávkami od roku 1912 do roku 1924. Počas 1. Svetovej vojny bol vojenským kaplánom a v roku 1915 bol kaplánom v Krajnom.

⁸ Daniel Kováč – heslo do biografického slovníka, Archív Biografického oddelenia Slovenskej národnej knižnice. s. 2

⁹ Daniel Kováč – heslo do biografického slovníka, Archív Biografického oddelenia Slovenskej národnej knižnice. s. 2

¹⁰ KOVÁČ, Daniel. Modlitba pred Vianocami. In Nový rod, 1928, roč. 8, č.4, s. 204, s. 88

¹¹ UHORSKAI, Pavel. TKÁČIKOVÁ, Eva (ed.). Evanjelici v dejinách slovenskej kultúry. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 1997, s. 141

¹² Daniel Kováč – heslo do biografického slovníka, Archív Biografického oddelenia Slovenskej národnej knižnice. s. 1

¹³ KOVÁČ, Daniel. Odpoveď na článok: „Myšlienky stred. škôl o ev. cirkvi.“ In: Nový Rod, 2, 1922/23, č. 9, s. 272-273

Po skončení Evanjelickej teológie v Bratislave v roku 1928¹⁴, krátky čas pôsobil ako kaplán v Kochanovciach a od 25.8.1928 bol farárom v Slatine nad Bebravou.¹⁵ „*Tu sa denne stretával s tvrdým životom sezónnych a cukrovarských robotníkov. Ako správny duchovný pastier im neraz robil aj poradcu, predovšetkým v sociálnej oblasti. Často bol pasovaný do funkcie „advokáta chudobných“ a písal žiadosti ohľadom rôznych podpor.*“¹⁶

V roku 1934 založil odbor slovenskej Evanjelickej jednoty v Slatine. Vytvoril si tu veľa priateľských vzťahov, ktoré do konca života udržiaval.¹⁷ V tomto čase publikoval drobnú prózu.¹⁸

2.Vstup do duchovnej služby v armáde

2.1.Začiatok vojenskej kariéry

Vojenská kariéra evanjelického farára Daniela Kováča sa začala už v roku 1932. V tomto roku zložil skúšky na duchovného dôstojníka v zálohe.¹⁹ Už pred tým sa zúčastnil na dvoch vojenských cvičeniach v Košiciach v rokoch 1930 a 1932.

Nevieme veľa o motívoch jeho vstupu do armády. Ako dôvody pre vstup do armády naznačuje zdravotné problémy a sociálne rozpoloženie po vstupe do manželstva.²⁰ Určitú úlohu mohlo zohrať pôsobenie Vladimíra Roya, ktorý pôsobil v Púchove ako evanjelický farár v čase mladosti Daniela Kováča. Sám Vladimír Roy počas prvej svetovej vojny pôsobil ako vojenský duchovný.

O vstupe do armádneho prostredia Daniel Kováč iba konštatuje vo svojom životopise: „*Vtedy prišlo rozhodnutie, že sa mám hlásiť, ako záľ. dôstojník na konkurz na aktivovanie. To som učinil v roku 1934 a bol som aktivovaný s dosiaľ v armáde slúžiacimi pluk. pech. D. Kišom – Kalinom a podplukovníkom Lednickým.*“²¹

Odišiel som v roku 1935 – dňa 31.1. 1935 – do Prahy, kde som bol na kurze pre dôstojníkov duchovnej služby aktívnej – činnej na bývalom MNO – I. 6 oddelení. Bol som aktivovaný do

¹⁴ PETRÍK, Borislav. (ed.). Evanjelická encyklopédia. Bratislava : BoPo, 2001, s. 175

¹⁵ Daniel Kováč – heslo do biografického slovníka, Archív Biografického oddelenia Slovenskej národnej knižnice. s. 1

¹⁶ BARANOVÁ, Daniela. Advokát chudobných. In Evanjelický posol spod Tatier, 2003, ročník 93, č. 41, s. 7

¹⁷ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 20

¹⁸ KOVÁČ, Daniel. Rozpomienka na milé časy. In Lovec, 1934, roč. 8, č. 2, s. 8,9,10

¹⁹ Vojenský historický archív B r a t i s l a v a, Kartotéka dôstojníkov, Evidenčná karta Daniela Kováča, s.2

²⁰ Žiadosť o milosť od Daniela Kováča ku Dr. Jozefovi Tisovi, prezidentovi Slovenskej republiky, Rodinnýarchív rodiny Daniela Kováča, s.1

²¹ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 20

hodnosti nadporučíka, ako nadporučík duch. v zálohe dňom 1.2.1935 a určený, ako prednosta evanjelickej duchovnej služby pri bývalom ZVV (zemskom vojenskom veliteľstve) v Košiciach.“²²

Jeho vstup do armády nezostal nepovšimnutý zo strany evanjelickej verejnosti.

V Evanjelickom poslovi bolo spomenuté jeho nové pôsobisko pri Zemskom vojenskom veliteľstve v Košiciach. K jeho práci, ktorá bola vnímaná ako veľmi zodpovedná, mu bolo zaželané veľa Božieho požehnania.²³

Na novom poste mal množstvo vlasteneckých, etických i náboženských prednášok a aj prednášky z oblasti zdravotnej prevencie.²⁴

2.2. Charakteristika jeho duchovnej služby

V novom prostredí bol postavený pred nové úlohy v pastoračnej oblasti, ktorá sa tiahla od Tornale, Rimavskej Soboty až po Chust a Poprad.

Okrem služby v armáde naďalej vykonával službu aj pre cirkev. „*Keď som bol v Košiciach okrem svojej práce vyučoval som náboženstvo v Hrašoviku, v Čani, v Ždani, Skároši a na meštianskej škole chlap. v Košiciach. Vykonával som služby Božie, alebo zastupoval v Košiciach, v Poprade, v Chuste, Tornali, Rim. Sobote a Užhorode.*“²⁵ Misijnú prácu konal aj vo Volovci a Volovom. Pri návšteve posádky navštevoval aj väznicu a nemocnicu, aby vykonal pastoračnú službu.²⁶

Jeho služba bola špecifická aj v tom, že si vyžadovala zlepšenie komunikácie v maďarskej a nemeckej reči. Zdokonaľovanie v týchto rečiach mu neskôr prišlo vhod počas vojny a tiež aj po jej skončení.

Ako evanjelický farár vykonával Služby Božie nielen pre vojakov slovenskej národnosti, ale aj nemeckej a maďarskej. Rovnako pre nich robil aj osvetovú činnosť.

V novembri 1936 bol premiestnený k veliteľstvu VI. zboru v Spišskej Novej Vsi a ustanovený do funkcie prednostu voj. duchovnej služby VI. zboru skupiny evanjelickej a. v.²⁷ Táto zmena sa udiala z dôvodu reorganizácie armády.

Tento fakt premiestnenia neuviedol vo svojom životopise. Pravdepodobne to vychádza

²² KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 20

²³ Oznam. In Evanjelický posol spod Tatier, 1935, roč. 25, č. 3, s. 71

²⁴ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 20

²⁵ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 20

²⁶ List Mjr. duch. D. Kováča Generálnemu biskupovi v Lipt. Mikuláši z 17. 8. 1946, Fond Cirkev a sekulárne inštitúcie, Vojenská duchovná správa. Vojenské záležitosti cirkvi, šk. 67, s. 2

²⁷ CSÉFALVAY, František a kol.: Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013, 283 s., fotogr., ISBN 978-80-89523-20-7, e-ISBN 978-80-89523-27-6 / <http://vhu.sk/data/files/568.pdf>, s. 125 – 126

zo skutočnosti, že hoci zmenil miesto pôsobenia, stále musel cestovať. 1. 4. 1938 sa dočkal povýšenia na kapitána.²⁸

2.3. Mobilizačné opatrenia

Týmto spôsobom pôsobil až do roku 1938, potom od pohotovosti štátu bol stále v Košiciach, kde sa realizovali mobilizačné opatrenia, následne bol prevelený k IV. Armáde, kde bol až do 9.11. 1938.

Od 28.6.1938 museli vojaci vykonať evakuovanie svojich rodín. Rodina Daniela Kováča presťahovala časť nábytku do Kladzian pri Vranove, kde bol farárom jeho švagor Samuel Sirotko.

Rodina odišla bývať do Banskej Bystrice a až po Novom roku sa jeho rodina presťahovala do Spišskej Novej Vsi. V marci 1939 sa však jeho rodina vrátila opäť do Banskej Bystrice.

Aby mohol navštevovať ustupujúce jednotky, zvolil si službu kuriéra a chodil ako kuriér až do Perečína.²⁹Niekoľkokrát bol až v Chuste.³⁰

Služba kuriéra bola nebezpečná kvôli prepadom organizácie s názvom „Sič“.³¹Mal odvahu aj za tejto situácie túto službu kuriéra robiť.

Krajinské vojenské veliteľstvo v Bratislave utvorené v roku 1939, ktorého šéfom bol najprv škpt. Benedikt Dúbravec a potom plk. gen. št. Ferdinand Čatloš, nariadilo výučbu slovenčiny pre Čechov, ktorí ostali na Slovensku. Na začiatku roku 1939 v Spišskej Novej Vsi bol určený veliteľom zboru generálom Ondřejom Mézlom ako profesor slovenčiny. Nie všetci však zostali na Slovensku a odchod svojich kolegov ťažko znášal.³²

2.4. Zmeny v armáde, ktoré ovplyvnili ďalšie smerovanie Daniela Kováča

Za pomerov, ktoré nastali v roku 1939, nechcel zotrvať v armáde. „Kováčovo rozhodnutie

²⁸ CSÉFALVAY, František a kol.: Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013, 283 s., fotogr., ISBN 978-80-89523-20-7, e-ISBN 978-80-89523-27-6 / <http://vhu.sk/data/files/568.pdf>, s. 125 – 126

²⁹Perečín (Zakarpatská Ukrajina) je od Košíc vzdialený 116 km.

³⁰Chust (Zakarpatská Ukrajina) je od Košíc vzdialený 216 km.

³¹ Poznámka: „Siči“ (V texte Daniel Kováč uvádza slovo „Syči“ s tvrdým „y“) boli príslušníci organizácie „Sič“. Táto organizácia odvodzovala názov od Záporožskej Siči. Záporožská Sič zohrala významnú úlohu pri formovaní ukrajinského národa a v jeho boji za samostatnosť v 16. až 18. storočí. Organizácia, ktorá si dala meno „Sič“, mala za úlohu v 20. storočí vybojovať väčšiu samostatnosť pre Ukrajinu a získať aj územia, ktoré neboli súčasťou Ukrajiny. V 30. rokoch 20. storočia to bola teroristická organizácia, ktorej členmi boli Ukrajinci žijúci predovšetkým na území Poľska.

³² KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 21

neakceptoval však generálny konvent a tak musel funkciu vojenského duchovného zastávať ďalej.³³

Dokonca bol vymenovaný 15. marca 1939 za prednostu evanjelickej duchovnej správy na Ministerstve národnej obrany v Bratislave.³⁴

V tom čase sa diali veci, ktoré neboli po ekumenickej stránke v poriadku. Daniel Kováč o tom hovorí takto: „V tom čase sa dokazovali najväčšie násilenstvá na našich evanjelických vojakoch ako: nútili ich do katolíckeho kostola, na vojskom usporiadané procesie a iné: Táto okolnosť sama určila moje oprávnenie (proti osobnému záujmu), aby som ostal hájiť pri vojsku práva konfesie a podobne.“³⁵

3. Zmena podmienok pre duchovnú službu po vzniku Slovenského štátu, ktoré sa dotkli Daniela Kováča

3.1. Vytvorenie miesta duchovného pre nemeckých evanjelikov

Daniel Kováč od 20. 5. 1939 slúžil ako stot. duch.³⁶ Bol opäť povýšený 1. 1. 1940 do hodnosti majora.³⁷ V tejto funkcii si uvedomoval procesy, ktoré sa týkali duchovnej služby. Jedným z týchto procesov boli vzrastajúce nároky nemeckej a maďarskej menšiny. Snažil sa im vyhovieť tak, že chcel vytvoriť miesto nemeckého duchovného. „Iste netušil, že s podporou Deutchepartei usiluje o aktivovanie František Prechtl, farár z Folčárky (okr. Kežmarok).“³⁸

Nemecká duchovná služba nezdialala predstavu podriadenosti pod slovenského evanjelického duchovného.

„Bolo to ešte v roku 1940, kedy sa Nemci na Slovensku, zvlášte evanjelickí Nemci domáhali autonómie cirkevnej. Prirodzene, že z jednej strany to znamenať mohlo isté oslabenie evanjelictva na Slovensku pri tej ujme, ktorá sa stala cirkvi evanjelickej, ale na druhej strane to bolo dobré, lebo slovenskí evanjelickí kňazi, ktorí boli antifašistického zmysľania a národovci pri národnostnej zmesi, nemuseli sa obávať, keď sa Nemci spolu s nimi Maďari izolujú a osamostatnia, že budú

³³ BARANOVÁ, Daniela. Advokát chudobných. In *Evanjelický posol spod Tatier*, 2003, ročník 93, č. 41, s. 7

³⁴ CSÉFALVAY, František a kol.: *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013, 283 s., fotogr., ISBN 978-80-89523-20-7, e-ISBN 978-80-89523-27-6 / <http://vhu.sk/data/files/568.pdf>, S. 125 – 126

³⁵ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) *Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej*. MVA Group. 2012. s. 23

³⁶ CSÉFALVAY, František a kol.: *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013, 283 s., fotogr., ISBN 978-80-89523-20-7, e-ISBN 978-80-89523-27-6 / <http://vhu.sk/data/files/568.pdf>, S. 125 – 126

³⁷ CSÉFALVAY, František a kol.: *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013, 283 s., fotogr., ISBN 978-80-89523-20-7, e-ISBN 978-80-89523-27-6 / <http://vhu.sk/data/files/568.pdf>, S. 125 – 126

³⁸ PEJS, Oldřich. *Slovenské vojenské duchovenstvo (1939 – 1945)*. Praha, 1994, s. 22

vystavení udavačkám.“³⁹

Dôležitou úlohou bolo presadenie osamostatnenia od katolíckej duchovnej správy. Nová duchovná zložka na MNO pod názvom Duchovenstvo a výchova bola pod vedením katolíckeho prednostu. To znamenalo, že evanjelický duchovný bol podriadený pod katolíckeho duchovného. *„Kováč proti tomu protestoval. Výsledkom bola vnútorná reštrukturalizácia, ale táto dôsledné rozdelenie katolíckej duchovnej starostlivosti od evanjelickej neodstránila, pretože obidve zložky vystupovali navonok ako jeden celok MNO.“*⁴⁰

Osamostatnenie sa mu podarilo tým spôsobom, že *„prednostovia duchovnej správy katolíckej pri VPV a slovenskej evanjelickej cirkvi a. v. podliehali po stránke vojenskej priamo veliteľovi pozemného vojska a vo veciach cirkevných vojenskému (poľnému) vikárovi slovenskej armády, respektíve Konventu slovenskej evanjelickej cirkvi a. v.“*⁴¹

Súčasne v armáde prebiehali procesy, ktoré môžu z dnešného pohľadu spôsobiť nejasnosti v chápaní vnútornej štruktúry duchovnej služby.

V roku 1939 mnoho kompetencii MNO prebralo Hlavné vojenské veliteľstvo (HVV) ako súčasť MNO a stalo sa výkonným veliteľstvom branej moci s úplnou právomocou veliteľskou a oblasťou pre všetky veliteľstvá, útvary a ústavy slovenskej branej moci.⁴²

Pre objasnenie týchto procesov je veľmi výstižné tvrdenie Oldřicha Pejso: *„Miera počítačových organizačných improvizácií dnes neumožňuje rekonštruovať stav rodiacej sa duchovnej služby slovenskej armády dôsledne.“*⁴³

Skutočnosť, že slúžil v armáde sám, si uvedomovala Slovenská evanjelická cirkev a. v. na Slovensku. Slovenská evanjelická cirkev a. v. 29.11.1938 zaslala Slovenskej vláde obsiahle memorandum, v ktorom vzniesla požiadavky na skvalitnenie duchovnej starostlivosti o evanjelikov v armáde a navýšenie počtov evanjelických vojenských duchovných na území Slovenska.

Obsadenie týchto miest nebolo jednoduché. Keďže bol Daniel Kováč sám v tejto službe, snažil sa systematizované miesta u vyšších veliteľstiev obsadiť povolanými záložníkmi. Spracoval pokyny pre chod duchovnej služby a zriadil kurz pre aktivovaných duchovných. *„Pomerne rýchlo uviedol do funkcií troch duchovných, Ľudovíta Krišku u vyššieho veliteľstva 1⁴⁴, Samuela Sirotku u vyššieho veliteľstva 2 a Ladislava Lanštiaka u vyššieho veliteľstva 3, pri čom Ľudovíta Krišku na pranie svojho cirkevného ústredia umiestnil v exponovanej nitrianskej posádke.“*⁴⁵

Nie vždy obsadenie miest duchovných bolo bezproblémové. Konfliktným bolo umiestnenie Ľudovíta Krišku v Nitre. Problémy, ktoré mu nastali kvôli tomu opisuje takto: *„Katolíci videli vo*

³⁹ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 25

⁴⁰ PEJS, Oldřich. Slovenské vojenské duchovenstvo (1939 – 1945). Praha, 1994, s. 18

⁴¹ PEJS, Oldřich. Slovenské vojenské duchovenstvo (1939 – 1945). Praha, 1994, s. 28

⁴² PEJS, Oldřich. Slovenské vojenské duchovenstvo (1939 – 1945). Praha, 1994, s. 15

⁴³ PEJS, Oldřich. Slovenské vojenské duchovenstvo (1939 – 1945). Praha, 1994, s. 16

⁴⁴ Poznámka: Vyššie veliteľstvá (skratka: VV) boli VV-1 v Trenčíne, VV-2 v Banskej Bystrici, VV-3 v Prešove.

⁴⁵ PEJS, Oldřich. Slovenské vojenské duchovenstvo (1939 – 1945). Praha, 1994, s. 18

*mne neústupčivého človeka, keď som určil kpt. Krišku do Nitry, kde do toho priestranstva bolo snahou vtedajšej vlády vojsko sťahovať, aby ho tak dostali do svojho prostredia, myslím primeraného duchom, aby izolovali od evanjelikov, ktorí boli československého zmysľania a ako nám hovorili bieli židia, alebo židobolševici. Mysleli si, že kpt. Kriška v Nitre ako evanjelický duchovný nemá právo tam byť, keďže dosiaľ evanjelického kňaza v Nitre nebolo. A bol to práve pán kpt. Kiš Dezider, ktorý ako katolícky duchovný, konal službu posádkového dôstojníka v Nitre a pred viacerými svedkami mi nadával, že som hodžovec a mimo to chodil na biskupa, aby z Nitry kpt. Kriška bol preložený a sám pred Kriškom povedal toto: ved' za to sme dnes my katolíci páni, aby sme s vami poriadok urobili a na mňa sa hneval, že som bol povýšený na majora 1.1.1940.*⁴⁶

Nezostalo len u tejto udalosti. Kiss – Kalina donášal na Daniela Kováča priamo prezidentskej kancelárii.⁴⁷ Zmena postoja neskoršieho plukovníka Dezidera Kiša – Kalinu bola veľmi prekvapivá, keďže už v roku 1942 sa pridol k odbojovej skupine Flóra. Dokonca neskôr spolupracovali na predávaní informácii odboju. Takže Daniel Kováč mohol skonštatovať: „Spolupracoval som s viacerými dôstojníkmi - gen. Kalina Kiss a plk. Jurech.“⁴⁸

3.2. Obsadenie duchovných v armáde a problematické ustanovenie Samuela Sirotku za duchovného v armáde

Už v roku 1935 bol o duchovnú službu v armáde veľmi malý záujem. Daniel Kováč pred vznikom Slovenskej republiky pôsobil sám v tejto oblasti. Napätá predvojnová situácia spôsobila, že o túto službu z radov farárov bol záujem ešte nižší.

Daniel Kováč si uvedomoval úlohu obsadiť voľné miesta v armáde. Nebolo to ľahká úloha, ale zhostil sa tejto úlohy veľmi dobre napriek problémom, ktoré musel prekonať.

Pri obsadzovaní miest duchovných v armáde jeden z najdôležitejších problémov bol ten, že chýbal rámeč pôsobenia voči cirkvi. Preto Daniel Kováč upozornil na dôležitosť vytvorenia štatútu. Štatút duchovnej služby by vyjasnil mnohé otázky pôsobenia a zodpovednosti voči cirkvi. Jeho vytvorením by sa predišlo mnohým nedorozumeniam.⁴⁹

Veľmi ľahký spôsob ako obsadiť voľné duchovné miesta v armáde sa javil obsadiť tieto miesta farármi, ktorí mali veľmi blízky, alebo dokonca rodinný vzťah s Danielom Kováčom. Toto riešenie u hlavných predstaviteľov ECAV vyvolávalo mnohé obavy. Sám generálny biskup Dr. Vladimír Pavel Čobrda (pôsobil v rokoch 1933 – 1951) nesúhlasil s tým, aby boli menovaní

⁴⁶ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 24

⁴⁷ List Ela Šándora Danielovi Kováčovi. Rkp. Slovenská národná knižnica Literárny archív. Sign. 90 AV, 62, s.1

⁴⁸ Čestné prehlásenie zo dňa 12.3.1970, Príloha k žiadosti o vydanie osvedčenia podľa paragrafu 8. zák. č. 255 / 46 ZB., Rodinnýarchív rodiny Daniela Kováča

⁴⁹ List Daniela Kováča biskupskému úradu v Prešove zo dňa 23. 7. 1939, Fond Cirkev a sekulárne inštitúcie, Vojenská duchovná správa. Vojenské záležitosti cirkvi, šk. 67, s. 2

vojenský duchovní z rodiny Daniela Kováča.⁵⁰

Tiež problémom pri obsadzovaní bol fakt, že aj keď boli záujemcovia o túto službu, nemuseli spĺňať predpoklady na pôsobenie v armáde. Farár, ktorý bol aj z rodiny a nespĺňal, všetky predpoklady bol Samuel Sirotko.⁵¹ Samuel Sirotko bol švagrom Danielovi Kováčovi.

Vymenovanie Samuela Sirotku za duchovného v armáde spôsobilo Danielovi Kováčovi komplikácie. Po tomto vymenovaní generálny biskup Dr. Vladimír Pavel Čobrda Daniela Kováča považoval za neschopného človeka, ktorý nemá dobré spôsoby jednania.⁵²

V liste zo dňa 23. 7. 1939 sa snažil Daniel Kováč vysvetliť dôvody vymenovania Samuela Sirotku. Naznačuje časový tlak, pod ktorým musel veci robiť rýchlo a z toho dôvodu jeho spôsoby nemuseli korešpondovať so spôsobmi jednania, ktoré očakával biskup. Ale snažil sa konať tak, aby mal biskupský úrad dostatok času na rozhodovanie.⁵³

Toto vysvetlenie zrejme nestačilo a preto sa v liste zo dňa 29. 9. 1939 ospravedľňuje dištriktuálnemu biskupovi pre svoje konanie vo vymenovaní Samuela Sirotku.⁵⁴

Pre jeho vymenovanie mal Daniel Kováč po vytvorení Slovenskej republiky aj ďalší vážny dôvod. Chcel sa obklopiť ľuďmi, ktorí rovnako zmýšľali ohľadom zániku 1. ČSR a vzťahy ku Čechom, najmä voči českým dôstojníkom, ktorí zostali pôsobiť v Slovenskej armáde.

Svoj postoj Samuel Sirotko ukázal aj vtedy, keď ako farár v Kladzanoch vystupoval proti Garde. Toto mohlo viesť k domnienke, že v tejto veci súhlasí s Danielom Kováčom. Ale veľmi rýchla zmena nastala u Samuela Sirotku, keď pri vybavovaní svojho obsadenia za vojenského duchovného využil vplyv Hlinkovej gardy u ministra Národnej obrany k tomu, aby bol vymenovaný za vojenského duchovného.⁵⁵

Vo svojom životopise o tejto záležitosti hovorí toto: „*Sirotko Samuel po tej stránke, že mal za ženu Češku a domnieval som sa, že toto bude regulatívom pri prejave zmýšľania a práce k odboju. Aktivovaní boli k 1.8.1939. Nechcem tu rozoberať otázku sklamania sa v niektorých, no jednak musím povedať, že som sa sklamal, ale toto nechávam na rozsúdenie času a Bohu.*“⁵⁶

Rovnako úplne rozdielny postoj sa ukázal pri ťažení do Ruska. Daniel Kováč nesúhlasil, aby sa ako duchovný zúčastnil tohto ťaženia. Iný postoj mal Samuel Sirotko, ako to potvrdzuje v svojom životopise k tejto veci Daniel Kováč: „*Keď 21.6. 1941 bola vyhlásená vojna Rusku, i nás*

⁵⁰ List gen. biskupa Evanjelického biskupského úradu v Bratislave zo 23. 5. 1939, Fond Cirkev a sekulárne inštitúcie, Vojenská duchovná správa. Vojenské záležitosti cirkvi, šk. 67, s. 1

⁵¹ List gen. biskupa Evanjelického biskupského úradu v Bratislave zo 30. 5. 1939, Fond Cirkev a sekulárne inštitúcie, Vojenská duchovná správa. Vojenské záležitosti cirkvi, šk. 67, s. 1

⁵² List gen. biskupa Evanjelického biskupského úradu v Bratislave zo 30. 5. 1939, Fond Cirkev a sekulárne inštitúcie, Vojenská duchovná správa. Vojenské záležitosti cirkvi, šk. 67, s. 2

⁵³ List Daniela Kováča biskupskému úradu v Prešove zo dňa 23. 7. 1939, Fond Cirkev a sekulárne inštitúcie, Vojenská duchovná správa. Vojenské záležitosti cirkvi, šk. 67, s. 1

⁵⁴ List Daniela Kováča generálnemu biskupskému úradu v Prešove zo dňa 29. 9. 1939, Fond Cirkev a sekulárne inštitúcie, Vojenská duchovná správa. Vojenské záležitosti cirkvi, šk. 67, s. 1

⁵⁵ List gen. biskupa Evanjelického biskupského úradu v Bratislave zo dňa 20. 6. 1939, Fond Cirkev a sekulárne inštitúcie, Vojenská duchovná správa. Vojenské záležitosti cirkvi, šk. 67, s. 1

⁵⁶ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 23

*prepytujem Šaňom Machom tzv. ministrom vnútorných vecí, nuž, musel som ísť do Bratislavy, keďže kpt. Samuel Sirotko, ktorý bol šéfom duchovnej služby a ktorý pristal na novú organizáciu, takže sa subordinoval pod katolícke duchovenstvo pod číslom vyjadrenej duchovnej správy III. 26 oddelenie, strojí sa na front.*⁵⁷

Aktiváciu svojho príbuzného veľmi oľutoval. V liste generálnemu biskupovi Dr. Vladimírovi Pavlovi Čobrdovi do Prešova konštatuje, že Samuel Sirotko na MNO sa prieči predpisom a nariadeniu o organizácii vojenskej duchovnej správy. Žiada zabrániť tomu, aby „*Samuel Sirotko rozhadzoval ako kukučka v cudzom hniezde*“.⁵⁸ Konštatuje, že musí čeliť intrigám. Ale nešpecifikuje, akého pôvodu sú a kto je za tieto intrigy zodpovedný.

Znakom, že sa situácia a vzťahy medzi prednostom Danielom Kováčom a generálnym biskupom sa upokojili, môže byť konštatovanie z generálneho konventu: „Generálny konvent vojenským duchovným za ich prácu vyslovuje srdečnú vďaku, poveruje biskupov, aby s ev. duchovnou vojenskou správou upravili prácu štatútom medzi ev. vojenskou duchovnou správou a ev. cirkvou.“⁵⁹

3.3. Zmeny vo vedení duchovnej služby na MNO

Začiatkom októbra 1940 sa ujal funkcie prednostu evanjelickej duchovnej správy VPV v Banskej Bystrici.⁶⁰

Daniel Kováč premiestnenie z Bratislavy do Banskej Bystrice vnímal ako príkorie, ktoré musel znášať za svoj negatívny postoj k Slovenskému štátu.⁶¹

Po začatí ťaženia proti Sovietskemu zväzu v júni 1941 odišiel k veliteľstvu armádnej skupiny, ako prednosta evanjelickej duchovnej správy. Po návrate na Slovensko od 15. 10. 1941 bol ustanovený za prednostu evanjelickej duchovnej správy a duchovný správca VDO 2 v Prešove.⁶²

20. 1. 1942 bol pridelený k VS v Bratislave ako zástupca prednostu evanjelickej duchovnej

⁵⁷ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 24

⁵⁸ List Mjr. Daniel Kováč – Veliteľstvo pozemného vojska, vojenská superintendentúra, generálnemu biskupovi v Prešove zo dňa 29. 12. 1941, Fond Cirkiev a sekulárne inštitúcie, Vojenská duchovná správa. Vojenské záležitosti cirkvi, šk. 67, s.1

⁵⁹ Zápisnica generálneho konventu ev. a. v. cirkvi na Slovensku, ktorý bol v Bratislave dňa 21. novembra 1940 pod predsedníctvom generálneho biskupa dra. Vladimíra P. Čobrdy a zástupcu generálneho dozorcú dra. Bohuslava Klimu, Prešov, 1940, Tlačiareň A. Kóscha

⁶⁰ CSÉFALVAY, František a kol.: Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013, 283 s., fotogr., ISBN 978-80-89523-20-7, e-ISBN 978-80-89523-27-6 / <http://vhu.sk/data/files/568.pdf>, s. 125–126

⁶¹ Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903 - 1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3. s.1

⁶² CSÉFALVAY, František a kol.: Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013, 283 s., fotogr., ISBN 978-80-89523-20-7, e-ISBN 978-80-89523-27-6 / <http://vhu.sk/data/files/568.pdf>, s. 125–126

správy.⁶³

Po novom odchode prednostov na front nastúpil dočasne k MNO – VS vo februári 1942 za npor. duch. Ladislava Lanštiak nastúpil ako zástupca prednostu evanjelického duchovenstva a evanjelickej duchovnej správy MNO –VS.⁶⁴ Keď npor. duch. Ladislav Lanštiak odišiel na front z funkciu prednostu vykonával z funkcie zástupcu.

V tejto funkcii ho v septembri 1942 nahradil prednosta nemeckej evanjelickej duchovnej správy stot. duch. František. Prechtl. Opäť nastala zmena a úrad prednostu evanjelického duchového prevzal 21.10.1942 definitívne stot. duch. Samuel Sirotko, ktorý v ňom zotrval až do povstania.⁶⁵

4. Pôsobenie na fronte

4.1. Nezáujem Daniela Kováča nastúpiť na front

„V roku 1941 citlivú dušu D. Kováča ranilo vyhlásenie vojny Sovietskemu zväzu slovenskou Tukovou vládou po boku hitlerovského Nemecka. V januári 1942 dostal rozkaz ísť ako kňaz na Nemecko - sovietsky front do ZSSR. Rozhodol rozkaz nesplniť.“

Kvôli tomu upadol do podozrenia. Jeho negatívny postoj k nástupu na front bol vnímaný a aj to bolo tak prezentované ako jeho ľahostajnosť, lenivosť, či nezáujem o službu na fronte⁶⁶ a prejav antagonizmu voči Slovenskému štátu. On však záujem o prácu v poľných podmienkach preukázal už pred rokom 1939, kedy jeho nasedenie bolo enormné.

Samozrejme odpor voči nastúpeniu na front malo svoje dôsledky, ktoré sa prejavili v jeho preložení do Bratislavy. Daniel Kováč k tomu toto uvádza: *„A keď prišiel rok 1942, vtedy som dostal pozvanie a či rozkaz zase nastúpiť službu na MNO v Bratislave, keďže kpt. Sirotko mal ísť na frontu. Keď som prišiel do Bratislavy pri zmene vzduchu a v zimnom čase, dostal som angínu a bol som nemocný tak, že po angíne som nemohol pohybovať pravou rukou a keď mi to prešlo, tak mi doprava ohlo hlavou pri zápale krčného obratla a musel som sa liečiť.“*⁶⁷

Ale návrat do Bratislavy neznamenal povýšenie, tu robil len podradné práce.⁶⁸ Pri tejto práci

⁶³ CSÉFALVAY, František a kol.: Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013, 283 s., fotogr., ISBN 978-80-89523-20-7, e-ISBN 978-80-89523-27-6 / <http://vhu.sk/data/files/568.pdf>, s. 125–126

⁶⁴ PEJS, Oldřich. Slovenské vojenské duchovenstvo (1939 – 1945). Praha, 1994, s. 35

⁶⁵ PEJS, Oldřich. Slovenské vojenské duchovenstvo (1939 – 1945). Praha, 1994, s. 35

⁶⁶ PEJS, Oldřich. Slovenské vojenské duchovenstvo (1939 – 1945). Praha, 1994, s. 33

⁶⁷ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 25

⁶⁸ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 24

ochorel a liečil sa v kúpeľoch v Trenčianskych Tepliciach. Jeho choroba odložila jeho penzionovanie ad acta. Neskôr bolo jeho penzionovanie naplánované na 2.4. 1942. Ani toto sa nezrealizovalo.

Po návrate z liečenia do Bratislavy 27. 7. 1942 čakalo ho prerokovanie jeho penzionovania. Do penzie mal ísť k 1. 10. 1942 kvôli zdravotným a služobným dôvodom.

Celá situácia sa ale zmenila. Ku 10. 10. 1942 bol prevelený z Bratislavy k VPV do Banskej Bystrice. Tento rozkaz sa realizoval až 15. 10. 1942. Do Banskej Bystrice bol určený ako posádkový duchovný. Znamenalo to pre neho vlastne degradáciu, lebo jeho miesto bolo pri VPV. Okrem toho, že bol posádkový duchovný v Banskej Bystrici, bol aj duchovný pre výcvikový tábor Lešt'.⁶⁹

4.2. Rozkaz na front

Napriek jeho nesúhlasu dostal povolávací rozkaz na východný front k Rýchlej divízii (RD). Rozkaz mu bol doručený 15. 11. 1942. Povolanie si vysvetľoval takto: „*Vedel som, že už 5 evanjelickí farári sú pri RD (Hlaváč, Dudáš, Kysel, Nosko, Ďurica) a že moje určenie k RD nemôže byť služobného rázu, ale len próbnyim určením, či zotrvám na svojom stanovisku. Odhováral ma i náč. štábu Urban i Darvaš, hľadiac na moju chorobu i iné, pravdaže, ja som uvážil a menovite, keď som sa o veci s manželkou dohodol, že bude dobré na frontu ísť tým viac, že svojou účasťou nemôžem nič zlého zadať proti svedomiu a naopak, že obohatím svoje skúsenosti.*“⁷⁰

Podobne o tom hovorí vo svojom životopise: „Pre svoj odchod na Kaukaz rozhodol som sa nie tak z príčin podrobenia sa vojenskej kázní, ako skôr: vidieť, počuť, ako žije, čo hovorí ruský – sovietsky ľud vo všetkom a o všetkom a či to nestojí v kontradikecii Tidogašparovkšej a Goblsovskej propagande. Získal som tak mnoho osobných výpovedí od občanov Kutajskája, Vasjurinskája, Saratovskája, Paškovskája, Novoriečenskaja a inde.“⁷¹

4.3. Priebeh a výsledok jeho cesty na front

20. 11. 1942 už cestoval na front. 30.11. dorazil na veliteľstvo Rýchlej divízie do obce Imeritínskaja.

Na fronte prežil obranné boje a ústup RD z Kaukazu, ale aj boje o Stalingrad.⁷² Aj v tomto

⁶⁹ VHA Bratislava, fond Ministerstvo národnej obrany 1939-1945, spisy dôverné, škatuľa 260, inv. č. 319

⁷⁰ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 26

⁷¹ Životopis Daniela Kováča od Daniela Kováča, Rodinnýarchív rodiny Daniela Kováča, s. 4

⁷² KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 26

prostredí bol veľmi aktívny. „*Hneď po príchode na front mjr. duch. Daniel Kováč začal duchovnú misijnú prácu medzi vojakmi slovenskej armády. Jeho kázne, opierajúce sa o kresťanskú vierouku, boli vlastne výzvou, aby slovenskí vojaci nebojovali proti slovanským bratom na fronte.*“⁷³

Z jeho básni na Kaukaze sa dá vydedukovať, ako navštevoval vojakov v prvej obrannej línii na rieke Psekups. Nevysedával len na veliteľskom stanovišti RD, ale pôsobil na morálku vojakov a vedel sa vžiť do ich ťažkej situácie.

Z fronty sa vracal cez Krásnodar, Rostov – Mariupol, Dniepropetrovsk a Lvov. Podarilo sa mu cestu predĺžiť až do Brna, aby mohol zaniest potraviny, ktoré našetril rodine, ktorá v tom čase bola v Brne. 15. 2. 1943 prišiel na svoje pôvodné miesto v Banskej Bystrici.⁷⁴ Hneď po jeho návrate sa začalo uvažovať o jeho prechode do Slovenskej továrne na lietadla v Trenčianskych Biskupiciach.⁷⁵ Dokonca si už aj podal prihlášku do tohto závodu.⁷⁶ Táto zmena sa však nerealizovala. Pracoval ďalej ako vojenský duchovný.

Skúsenosť, ktorú zažil na fronte ho zbližila aj s vojenským duchovným pôsobiacim na rímsko katolíckom referáte Duchovnej správy Veliteľstva pozemného vojska v Banskej Bystrici pplk. Violandom Andrejkovičom. „*Obidvaja ako vojenský kňazi prešli vojnovým peklom Nemecko - sovietskeho frontu a videli, ako sa správali nemeckí dobyvatelia k obyvateľstvu na obsadenom území. Skúsenosti z územia východne od vlasti tak ovplyvnili zmýšľanie týchto dvoch duchovných, že stáli v prvých radoch organizátorov Slovenského národného povstania.*“⁷⁷

Skúsenosti a poznatky, ktoré nadobudol v Rusku vložil do básní a prednášok. V týchto prednáškach opísal inú realitu ako tú, ktorá bola podsúvaná Slovákom tido- gašparovskou propagandou. Veľmi jasne svoj postoj ukázal aj v prednáške, ktorá sa konala v Piešťanoch. Dojem z tejto prednášky mu Elo Šándor, ktorý bol prítomný na tejto prednáške, opísal takto: „*Ak sa to Čatloš dozvie, že môžem čakať basu.*“⁷⁸

V tomto čase chodil kázať do cirkevných zborov, kde bol pozvaný. Počínal si veľmi neohrozene, ako o tom sám hovorí: „*Pre neohrozenosť kázni ma mnohí antifašistickí kňazi povolávali kázať na rôzne miesta Slovenska. Napr. Kochanovce, Senica, Piešťany, Martin, Trenčianské Teplice, Dvorníky, Ladzany, Baďan, Topoľčany, Degeš, Trenčín, Púchov, Považská Bystrica, kde bolo silné robotnícke hnutie, Brezno, Klenovec, Leštiny, Malé Zlievce, Dolný Kubín.*“⁷⁹

⁷³ BARANOVÁ, Daniela. Advokát chudobných. In Evanjelický posol spod Tatier, 2003, ročník 93, č. 41, s. 7

⁷⁴ CSÉFALVAY, František a kol.: Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013, 283 s., fotogr., ISBN 978-80-89523-20-7, e-ISBN 978-80-89523-27-6 / <http://vhu.sk/data/files/568.pdf>, s. 125–126

⁷⁵ PEJS, Oldřich. Slovenské vojenské duchovenstvo (1939 – 1945). Praha, 1994, s. 33

⁷⁶ VHA Bratislava, fond Ministerstvo národnej obrany 1939-1945, spisy dôverné, škatuľa 380, inv. č. 164.

⁷⁷ BARANOVÁ, Daniela. Major Daniel Kováč. In Evanjelický posol spod Tatier, 1995, ročník 85, č. 38–39, s. 298

⁷⁸ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 26

⁷⁹ Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903 - 1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3. S.3

Okrem toho, že využil možnosti na informovanie o situácii, ktorá bola na fronte, mal opäť veľmi intenzívne kontakty s Elom Šándorom.

5. Vyšetrovanie počas vojny

5.1. Pomoc vojakom českej národnosti

S demokratickým zmýšľaním, ktoré mal, nemohol súhlasiť so smerovaním Slovenského štátu počas druhej svetovej vojny. Bolo pre neho úplne prirodzené, že sa zapojil do protifašistického odboja.

„Mjr. duch. Daniel Kováč (1903) sa do protifašistického odboja zapojil už v roku 1938 prostredníctvom svojich kázní, modlitieb a básní, plných hlbokého vlasteneckého citu a lásky k československej domovine.“⁸⁰

Jeho povedomie sa prejavilo v pomoci počas Slov. štátu mnohým dôstojníkom českej národnosti, ktorí utekali do zahraničného exilu. Medzi tých, ktorým pomohol patrili kpt. Šeda a pplk. let. Plašil.⁸¹

Na ceste do zahraničia im pomáhal aj s úkrytom. Určitý čas sa skrývali v jeho byte. V tejto akcii mu bol výdatne nápomocný farár Michalec⁸² v Pustom Fedýmeši⁸³.

5.2. Zapojenie do ilegálnej činnosti

Nesúhlas s politikou Slovenského štátu Daniel Kováč prejavil aj tým, že podával rôznym ilegálnym skupinám informácie z vojenského prostredia zahraničnému odboju.

„Najužšiu konšpiračnú spoluprácu docielil so spisovateľom Elom Šándorom, ktorému odovzdával informácie a ten ich prostredníctvom sovietskeho konzulátu v Bratislave posielal ďalej.“⁸⁴

Rôzne správy vojensko – politického charakteru z gremiálok s pomocou colníka Pasiara, ktorý pracoval na rýchliku Bratislava – Budapešť, odosielal Dr. Štefanovi Osuskému do Paríža.

⁸⁰ BARANOVÁ, Daniela. Major Daniel Kováč. In Evanjelický posol spod Tatier, 1995, ročník 85, č. 38–39, s. 298

⁸¹ Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903 - 1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3. s. 1

⁸² KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 23

⁸³ Npor. duch. Ján Michalec (nar. 26. apríl 1906 v Lubine). V januári 1940 opustil Slovensko, v Maďarsku bol internovaný. Prihlásil sa v Belehrade a odtiaľ prešiel do Československých jednotiek na západe. Cez jeho faru v Pustom Fedýměši prešlo do 300 ľudí z Protektorátu a zo Slovenska do emigrácie. Pustý Fedýměš sa dnes nazýva Pusté Úřany.

⁸⁴ BARANOVÁ, Daniela. Major Daniel Kováč. In Evanjelický posol spod Tatier, 1995, ročník 85, č. 38–39, s. 298

Robil to, pokiaľ Dr. Štefan Osuský pracoval v Paríži.⁸⁵ Dr. Štefan Osuský tieto správy odovzdával späť na Slovensko hlavne občianskej odbojovej skupine Flóra. S touto skupinou spolupracovali Pavel Neckár - biskupský tajomník v Prešove, Dr. Jozef Lettrich, JUDr. Július Palovič, evanjelickí farári Ivan Kolesár a Pavel Valach.⁸⁶ Väčšina z týchto ľudí boli osobní priatelia Daniela Kováča.⁸⁷

Daniel Kováč tiež spolupracoval s gen. Jánom Imrom a gen. Jozefom Markom, ktorý ho žiadal o výber spoľahlivých vojakov pre obsluhovanie tajnej vysielacky a iné dôležité služby.

K tejto práci si vybral Vila Kmeť a z Martina, Jána Buchana z Drážoviec, Jána Kmeť a zo Sampora.⁸⁸

Ďalej spolupracoval so skupinou Dr. Fedora Thurzu a so skupinou Vavra Šrobára, do ktorej patrili Dr. Ľudovít Nábělek a Pavol Hronec.⁸⁹

Cez armádny odboj spolupracoval cez skupinu Victoire na veliteľstve pozemného vojska s podplukovníkom delostrelectva Jakubom Hluchým.

5.3. Povolávanie dôstojníkov

Okrem toho, že sa zapojil do tejto spravodajskej činnosti povolával záložných dôstojníkov na vojenskú službu, ktorým hrozilo žalárovane. V armáde robili potom rôzne pomocné práce.⁹⁰

U gen. Samuela Korbela, Ivana Trebichavského a Dr. Tibora Hajdu presadzoval, aby neboli stíhaní vojaci, ktorí za Slovenského štátu odopreli ísť na front, alebo zbehli.⁹¹

V rokoch vojny poskytol pomoc kňazom, ktorí boli prenasledovaní ÚŠB,⁹² alebo to bola pomoc farárom, ktorých osobná bezpečnosť bola ohrozená gardistami.⁹³ Pomoc sa týkala Petra Škodáčka, Jána Bučku, Ivana Kolesára, Pavla Hronca a Ľudovíta Bortela.⁹⁴

⁸⁵ Daniel Kováč – heslo do biografického slovníka, Archív Biografického oddelenia Slovenskej národnej knižnice. s. 1

⁸⁶ UHORSKAI, Pavel. TKÁČIKOVÁ, Eva (ed.). Evanjelici v dejinách slovenskej kultúry. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 1997, s.141

⁸⁷ Poznámka: Je zaujímavé toto konštatovanie Daniela Kováča: „Keďže odbojová skupina Flora nie je dosiaľ uznaná, netrvám na potvrdení činnosti v odboji s touto skupinou.“ IN: Rodinný archív rodiny Daniela Kováča, List Daniela Kováča Ministerstvu národnej obrany, komisia pre vydávanie osvedčení podľa zákona č. (255) 46 Z, zo dňa 14. 4.

Táto skupina bola uznaná de iure, ale nebolo uznávaná komunistami de facto. Predstavitelia tejto skupiny boli spojení s demokratickou stranou. Mnoho z členov tejto skupiny skončilo vo väzení. Faktom, ktorý veľa napovedá o zneuznaní tejto skupiny je ten, že hlavná predstaviteľka tejto skupiny Květoslava Viestová, sa snažila 30. mája 1948 ilegálne prekročiť štátnu hranicu v Petržalke. Pri úteku bola zadržaná a neskôr odsúdená k trestu odňatia slobody a konfiškácii majetku.

⁸⁸ Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903 - 1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3. s. 2

⁸⁹ List Daniela Kováča Ministerstvu národnej obrany, komisia pre vydávanie osvedčení podľa zákona č. (255) 46 Z, zo dňa 14. 4. 1971, Rodinný archív rodiny Daniela Kováča

⁹⁰ BARANOVÁ, Daniela. Major Daniel Kováč. In Evanjelický posol spod Tatier, 1995, ročník 85, č. 38–39, s. 298

⁹¹ Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903 - 1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3. s. 2

⁹² UHORSKAI, Pavel. TKÁČIKOVÁ, Eva (ed.). Evanjelici v dejinách slovenskej kultúry. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 1997, s. 141

⁹³ Daniel KOVÁČ, Bohumila KOVÁČOVÁ, Zora VESTEROVÁ, (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 23

⁹⁴ Čestné prehlásenie Vojtecha Benku, Materiály Daniela Kováča, Fond VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903 - 1974“, č.k. 26 pr.čís. A 30/91 škatuľa č. 26/3

5.4. Pomoc rasovo prenasledovaným ľudom

Najväčší postih Danielovi Kováčovi hrozil za pomoc Židom, ktorí boli rasovo prenasledovaní.

„Evanjelickí duchovní však nepoživali dôveru niektorých vojenských a bezpečnostných orgánov, ich zmýšľaniu chýbala prorežimná orientácia a príliš sa angažovali na krstoch židov. V tomto ohľade mal značné ťažkosti najviac prednosta D. Kováč, ktorému neustále hrozilo prepustenie do výslužby.“⁹⁵

Pomoc Daniela Kováča týmto ľudom začala už v roku 1942, kedy mu kapitán Ján Malár sprostredkoval informácie o popravách židov na ruskom fronte. Fotografie popráv, ktoré videl, boli impulzom, aby týmto ľudom začal pomáhať. Rozhodol sa dať týmto židom svedectvo o ich krste, aby mohli byť vyňatí spod židovského kódexu.

Kvôli tomu, že matriky pokrstených po rozdelení bratislavského evanjelického cirkevného zboru na slovenský a nemecko – maďarský, ostali v rukách nemeckej cirkvi, nemal možnosť Daniel Kováč zapísať týchto ľudí v týchto matrikách.

Využil možnosť zapísať týchto ľudí do vojenskej matriky, kde boli voľné miesta, ktoré *„povynechával pplk. Kalda neriadnym vedením matrik.“⁹⁶*

Keďže židia mu priniesli od matričného úradu výmer o vystúpení zo zväzku cirkvi židovskej, cítil sa dostatočne krytý na to, aby im pomohol tak, že ich meno zapíše do matriky pokrstených kresťanov. Toto krytie potreboval, lebo bol už v roku 1942 spravodajsky vyšetrovaný. Ale keďže zápisy do matriky robil na základe riadnych výmerov, nestalo sa mu vtedy nič.

Jeho presvedčením bolo, že dodatočné vpísanie do matriky nemôže byť nejakým hrozným deliktom, dokonca ani vtedy, keď týchto ľudí nepokrstil. Veril, že raz príde čas, keď sa budú môcť slobodne židia rozhodnúť pre vstup do cirkvi a nebudú to musieť robiť len kvôli tomu, aby si zachránili vlastný život. Spolu bolo takto antidatovaných 29 prípadov.⁹⁷

5.5. Zatknutie počas vojny

Aj keď v roku 1942 táto vec sa neriešila, opäť sa začala riešiť v roku 1944 pričinením generála Jozefa Turanca. Negatívnu úlohu v tomto prípade zohral vzťah Daniela Kováča

⁹⁵ PEJS, Oldřich. Slovenské vojenské duchovenstvo (1939 – 1945). Praha, 1994, s. 33

⁹⁶ Daniel KOVÁČ, Bohumila KOVÁČOVÁ, Zora VESTEROVÁ, (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 27

⁹⁷ Daniel KOVÁČ, Bohumila KOVÁČOVÁ, Zora VESTEROVÁ, (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 28

k Čatlošovi, ktorý bol obojstranne negatívny od vzniku Slovenského štátu.⁹⁸ Potom ako sa obnovilo vyšetrowanie voči nemu, bol zaistený a vo vyšetrowacej väzbe bol od 4. mája do 30. mája 1944. Jeho zatknutie sa týkalo nielen podvodu s antikatovaním, ale tiež úplatkárstva pri krstení Židov.⁹⁹

Preto, aby bol prepustený z väzby, žiadal milosť u prezidenta Dr. Jozefa Tisu. V žiadosti o omilostenie odvodnil svoje konanie takto: „Hľadel som ale na to, že som kňaz a že vedomie, svedomie, z obrázkov mi ukázaných z poprav Židov/žien, detí a starcov / mohlo by ma prenasledovať, by som vidiac na smrť odsúdených nepodal pomocnú ruku. Tiež myslel som i na to, že krv týchto volal by zo zeme pred Boží súd o pomstu i tých, ktorých nechali zhynúť.“¹⁰⁰ Zo zaisťovacej väzby sa dostal vďaka pomoci plk. Dr. Ivanovi Trebichavskému a plk. Dr. Samuelovi Korbelovi.¹⁰¹ Oni dosiahli jeho oslobodenie a dokázali, že záznamy o krstoch boli v poriadku a týkali sa už nežijúcich občanov.

Aj prostredie väzenia dalo vyniknúť charakteru Daniela Kováča. O jeho pobyte vo väzení Anton Rašla – justičný dôstojník konštatuje toto: „*Správal sa pri vyšetrowaní dobre a nevyzradil svojich spolupracovníkov.*“¹⁰²

Tiež tento človek konštatuje veľmi dôležitý fakt, ktorý sa týka historického bádania: „*Keďže budova Voj. súdu v Bratislave 4. apríla 1945 zhorela, bola zničená aj veľká časť trestných spisov medzi nimi aj spis mjr. Kováča.*“¹⁰³ Kvôli tejto skutočnosti nie je možné úplne opísať dôvody jeho zaistenia.

5.6. Aktivity po prepustení

Hoci bol prepustený z väzenia, predsa bol ešte sledovaný na slobode. Sám Daniel Kováč svedčí o tom takto: „*Vyšetrovaný som bol potom ešte i na slobode asi 4 x u kp. Bečera v Banskej Bystrici. Pre túto okolnosť nemohol som zastávať funkciu v úrade a to mi pomohlo, že som chodil po dedinách a nadväzoval styk s ľuďmi, ktorých som poznal ako kňaza vedel som, že sa hodia na funkcie predsedov národných výborov a to v Drážovciach, Ladzanoch, Badani, Almáši, v M. Zlievciach, Sampore, Lieskovci, Ostrej Lúk a inde. Zvlášť v čulom som bol styku pred povstaním*

⁹⁸ Daniel KOVÁČ, Bohumila KOVÁČOVÁ, Zora VESTEROVÁ, (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 23

⁹⁹ CSÉFALVAY, František a kol.: Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013, 283 s., fotogr., ISBN 978-80-89523-20-7, e-ISBN 978-80-89523-27-6 / <http://vhu.sk/data/files/568.pdf>, s. 125–126

¹⁰⁰ Žiadosť o milosť od Daniela Kováča ku Dr. Jozefovi Tisovi, prezidentovi Slovenskej republiky, Rodinnýarchív rodiny Daniela Kováča, s.3

¹⁰¹ List Daniela Kováča Ministerstvu národnej obrany, komisia pre vydávanie osvedčení podľa zákona čís. (255) 46 Z, zo dňa 14. 4. 1971, Rodinnýarchív rodiny Daniela Kováča

¹⁰² Čestné prehlásenie Antona Rašla, Materiály Daniela Kováča, Fond VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903 - 1974“, č. k. 26 pr. čís. A 30/91 škatuľa č. 26/3

¹⁰³ Čestné prehlásenie Antona Rašla, Materiály Daniela Kováča, Fond VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903 - 1974“, č. k. 26 pr. čís. A 30/91 škatuľa č. 26/3

s Klenovcom – učiteľ Tomo, farár Slosiarik, poslanec krajinský a inými. S vojakmi zvlášte spolupracoval som na výbere dôstojníkov a mužstva pre tajné a ožehavé služby, ako s pplk. Františkom Urbanom, ktorý presadil, že sa napospol spoľahlivé mužstvo dostalo do štábnej roty VPV.¹⁰⁴ V rovnakom duchu pracoval v Považskej Bystrici, v Púchove, Ružomberku a mal možnosť sa prihovoriť ľuďom najmä svojimi kázňami v Bratislave.

Jeho vyšetovanie bolo zastavené kvôli vypuknutiu SNP. Na organizovaní SNP sa so svojím kolegom pplk. duch. Violandom Andrejkovičom tiež podieľali. Možno konštatovať: „Po návrate z väzenia mjr. duch. Daniel Kováč spoločne s pplk. duch. Violandom Andrejkovičom na Veliteľstve pozemného vojska v B. Bystrici organizovali duchovnú správu. Do armády povolávali záložných dôstojníkov – kňazov, o ktorých vedeli, že boli naklonení myšlienke obnovenia ČSR.“¹⁰⁵

6. SNP

6.1. Zapojenie do povstania

Daniela Baranová zdôrazňuje jednu veľmi dôležitú tézu: „Jedna z tém, ktoré sa v minulosti zamlčovali, je podiel Duchovnej správy veliteľstva pozemného vojska v Banskej Bystrici na prípravách ozbrojeného vystúpenia slovenského ľudu proti fašistickej diktatúre.“¹⁰⁶

Po zorganizovaní povstaleckej armády prednostom rímsko – katolíckej duchovnej správy armády bol určený pplk. Violand Ondrejko a prednostom evanjelického augsburského vyznania duchovnej správy armády mjr. Daniel Kováč.¹⁰⁷

Do tejto funkcie bol určený pplk. gšt. Jánom Golianom pre svoje potrebné vojensko - odborné kvality a politickú spoľahlivosť pre protifašistický odboj.¹⁰⁸ „Vyhlásenie SNP 29. 8. 1944 ich zastihlo na Veliteľstve pozemného vojska v Banskej Bystrici. V čase SNP obidvaja zabezpečovali riadny chod duchovnej služby v 1. československej armáde na Slovensku predovšetkým na dôležitých frontových úsekoch, kde boli ťažké boje proti značnej materiálnej, technickej a živej presile nepriateľa.“¹⁰⁹

¹⁰⁴ Daniel KOVÁČ, Bohumila KOVÁČOVÁ, Zora VESTEROVÁ, (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 29

¹⁰⁵ BARANOVÁ, Daniela. Major Daniel Kováč. In Evanjelický posol spod Tatier, 1995, ročník 85, č. 38–39, s. 298

¹⁰⁶ BARANOVÁ, Daniela. Major Daniel Kováč. In Evanjelický posol spod Tatier, 1995, ročník 85, č. 38–39, s. 298

¹⁰⁷ Bosák, Pavel. Organizácia 1. Československej armády na Slovensku, jej bojová a zabezpečovacia činnosť počas Slovenského národného povstania. In HALAJ, Dušan (ed.). Protifašistický odboj na Slovensku v rokoch 1938-1945. Prehľad najvýznamnejších udalostí. Martin : Osveta S.I., s. 72

¹⁰⁸ Bosák, Pavel. Organizácia 1. Československej armády na Slovensku, jej bojová a zabezpečovacia činnosť počas Slovenského národného povstania. In HALAJ, Dušan (ed.). Protifašistický odboj na Slovensku v rokoch 1938 - 1945. Prehľad najvýznamnejších udalostí. Martin : Osveta S.I., s. 71

¹⁰⁹ BARANOVÁ, Daniela. Major Daniel Kováč. In Evanjelický posol spod Tatier, 1995, ročník 85, č. 38–39, s. 298

Predovšetkým ako prednosta duchovnej správy snažil sa zmobilizovať duchovných do 1.ČSA.

O tejto aktivite hovorí takto: „*Bolo nás 5 dôstojníkov, v činnnej službe a 15 dôstojníkov v zálohe a z počtu mužstva farárov dvaja, ktorí konali službu v jednotlivých skupinách vykázaných obranných oblastí 1. a 2.*“¹¹⁰

Toto nerobil sám, ale veľkou pomocou mu boli stot. duch. Ladislav Lanštiak, npor. duch. Pavol Hronec, npor. duch. Ľudovít Bortel¹¹¹ a por. duch. Alexander Lichner.¹¹² Veľmi dôležitou časťou jeho služby bola návšteva frontu. Spolu s lekárom Dr. Paškanom navštevoval front vo všetkých bojových úsekoch.¹¹³

Okrem toho mal aj reprezentačné povinnosti. Vítal anglickú misiu, americkú misiu a spolupracoval so styčnými dôstojníkmi spojeneckých zemí. Pri týchto návštevách sa vytvorili aj vzácné medziľudské vzťahy. K tomu Daniel Kováč dáva toto svedectvo: „*Zvlášte som ľnul k americkej misii, kde boli mimo kpt. Greena, por. Naken, Čech po matke a Ír po otcovi, por. Križan a iný a rád som ich mal a boli sme ako bratia.*“¹¹⁴ Priateľské kontakty udržiaval tiež s členmi americkej vojenskej misie por. J.G. Micanom a por. J. Schwartz – Križanom.¹¹⁵

Tiež mal povinnosti voči ruskej misii. „*Počas SNP mjr. duch. D. Kováč bol generálom Jánom Golianom, veliteľom 1. Československej armády na Slovensku, poverený tiež funkciou styčného dôstojníka medzi sovietskou vojenskou misiou a Veliteľstvom 1. československej armády na Slovensku, pretože dobre ovládal ruský jazyk.*“¹¹⁶

Jeho zbrane boli zbrane ducha, povzbudzoval, potešoval, dával nádej, viedol a posmeľoval vojakov, či na bojisku, či v centrách velenia, alebo v nemocniciach.

Povzbudzoval slovom, alebo aj prostredníctvom básni. Básne vychádzali v časopisoch počas povstania, ktoré vojak Géci rozmnožoval a rozširoval medzi vojakmi.¹¹⁷

Pre tieto aktivity sa stal jasným nepriateľom Slovenského štátu. „*Protifašistická činnosť prednostu duchovnej správy evanjelickej a. v. mjr. duch. D. Kováča neunikla pozornosti*

¹¹⁰ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 30

¹¹¹ BARANOVÁ, Daniela. Slovenskí evanjelici v protifašistickom odboji (referát), s.5. Dostupné na internete: <http://sej.sk/wp-content/uploads/2014/05/Baranov%C3%A1.pdf>, s.5 [Citované 6. 5. 2016]

¹¹² BARANOVÁ, Daniela. Evanjelickí a. v. kresťania v protifašistickom odboji na Slovensku v rokoch 1938 – 1945. In BARANOVÁ, Daniela. Tóth, Dezider (ed.). Účasť kresťanov v protifašistickom odboji v strednej Európe v rokoch 1933 – 1945. Liptovský Mikuláš : Transcius, 2001, s. 162

¹¹³ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 30

¹¹⁴ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 30

¹¹⁵ Osobné svedectvo Daniela Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903 - 1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3. S.2

¹¹⁶ BARANOVÁ, Daniela. Major Daniel Kováč. In Evanjelický posol spod Tatier, 1995, ročník 85, č. 38–39, s. 298

¹¹⁷ Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903 - 1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3. s. 4

príslušníkov MNO na čele s ministrom obrany Štefanom Haššíkom. Na „hlavu“ odbojového vojenského kňaza vypísalo zatykač s odmenu 10 000 korún.¹¹⁸

Ako aktívny evanjelický vojenský duchovný, o ktorom sa na podiele pripravovania Povstania nepochybovalo, bol spolu so mjr. Samuelom Sirotkom a Ďuricom degradovaný. Ak by bol chytený, bol by bol Nemcami internovaný a zastrelený.¹¹⁹

6.2. Vstup do KSS

V tomto čase je zaujímavým faktom, že vstúpil v septembri 1944 do KSS v Banskej Bystrici. V tejto politickej aktivite pokračoval aj ďalej podľa jeho svedectva: „Po oslobodení obnovil som prihlášku do KSS asi v máji 1945, kde som organizovaný u MO KSS v Banskej Bystrici. Členské príspevky som platil len v roku 1945.“

V nasledujúcich rokoch však svoj postoj nijakým spôsobom nevyvíjal.¹²⁰ Vychádzalo to aj z jeho vnímania situácie, že do tejto strany sa podľa jeho slov dostávajú rôzne politické „kreatúry“.

Určite pri vstupe do strany zohral vplyv jeho priateľstvo s Elom Šándorom. Ako evanjelický farár chcel a snažil o sociálnu spravodlivosť v spoločnosti. Toto bol dôvod prečo vstúpil. Svedčí o tom aj tento citát, ale tento citát hovorí aj o tom, prečo de facto aj vystúpil: „V roku 1944 som bol aj kandidátom strany, ale keď som videl, akí ľudia boli po prijímaní do strany – odpadla mi chuť byť straníkom. Konečne prišiel som k úsudku byť straníkom a: že kňazovi – čoby dušu vylial na dľaň – ťažko uveria a preto nemá zmyslu byť straníkom vôbec, ak je v kňazstve niečo, čo ne nešíri triednu nenávisť, nuž je to humanita i keď kritická - ktorá môže byť osožná každému, kto pomoc potrebuje a za koho v obeť i svoj život dať je hodno. Kto je len preto straníkom, aby zakrýval svoju potrieslenú minulosť, kto je len preto straníkom, aby mohol robiť kariéru – nuž takým nechcem byť.“¹²¹

6.3. Partizánska skupina

Po rozpustení 1. ČSA 28. októbra 1944, v deň kedy by najradšej odbavoval Služby Božie pri príležitosti vzniku Československého štátu, musel sa dať už ako veliteľ partizánskej skupiny na ústup cez Baraniu hlavu, Kozí chrbát, Prašivú na Chabenec a pod Ďumbier.¹²²

¹¹⁸ BARANOVÁ, Daniela. Major Daniel Kováč. In Evanjelický posol spod Tatier, 1995, ročník 85, č. 38–39, s. 298

¹¹⁹ PEJS, Oldřich. Slovenské vojenské duchovenstvo (1939 – 1945). Praha, 1994, s. 78

¹²⁰ Archív Ústavu pamäti národa, spis V 2564 (S- 2315), zápis z výpovede Daniela Kováča zo dňa 22.9. 1949, s.2

¹²¹ Životopis Daniela Kováča od Daniela Kováča, Rodinný archív rodiny Daniela Kováča, s. 6

¹²² KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s.31

Pri rozpúšťaní 1. ČSA na Donovaloch mu bolo zverené plk. int. Vojtechom Danielovičom 500.000.-KS. Peniaze mal previesť do bezpečia.¹²³

Na Donovaloch v blízkosti osady Buly dal ukryť a zakopať bohoslužobné náčinie a matriku padlých partizánov a povstaleckých vojakov. Tiež v tejto oblasti dal skryť aj vysielачku, ktorá sa používala pre styk so zahraničnou československou vládou v Londýne.¹²⁴

Viedol skupinu siedmich ľudí. V tejto skupine boli kpt. Ladislav Lanštiak, npor. Peter Škodáček, slob. Štetina, des. Sekerka, vojak Bukovan a plus ešte jeden nemenovaný.

Pri výstupe na Ďumbier sa asi v polovici cesty museli vrátiť, lebo ochorel slob. Štetina.¹²⁵ Návrat späť sa udial za veľmi dramatických okolností. Je to jasné z opisu týchto udalostí: „*Keď sme prišli dole, tam už boli prestrelky s brigádou a s povstalcami. Tam som sa naposledy stretol s gen. Rudolfom Viestom a Jánom Golianom.*

Volil som pustiť sa dolu a šli sme do Supotínskej doliny, kde sme zotrvali niekoľko dní v kruhu francúzskych partizánov. Veľmi sme to aj potrebovali, boli sme úplne vymrznutí a mokří.“ Potom chceli prejsť na vrchol Bukovca, kde sa chceli vyhnúť Nemcom.¹²⁶

Využili príležitosť, prešli cez dedinu v zlom počasí sa dostali na Zámostie, kde na salaši prenocovali.¹²⁷

Keďže zostávajúci vojaci pod jeho velením uverili informácii, že ak sa nahlásia tak, nepôjdu do zajatia. On sa držal rozkazu veliteľa 1. Čsl. armády. Podľa neho sa mal dostať do Rudohoria a tým bližšie k Červenej Armáde.

Títo vojaci sa v oblasti Dubovej¹²⁸ prihlásili a podľa predpokladu Daniela Kováča sa aj dostali do zajatia.¹²⁹

On sa snažil dostať na Klenovský vepor, pretože tam evakuovala jeho žena so štyrmi deťmi pred príchodom Nemcov do Banskej Bystrice. Jeho rodinu tam chránili tamojší partizáni.¹³⁰

6.4. Výzvedná služba v partizánskej skupine npor. Veisa

¹²³ List mjr. duch. Daniel Kováč DOV, Banská Bystrica. – Veliteľstvo zboru, hospodárska správa, Materiály Daniela Kováča, Fond VII – č.k. 26 Pr.čís. A 30/91 s.1

¹²⁴ Archív Ústavu pamäti národa, spis V 2564 (S- 2315)zápis z výpovede Daniela Kováča zo dňa 22.9. 1949, s 6

¹²⁵ List mjr. duch. Daniel Kováč DOV, Banská Bystrica. – Veliteľstvo zboru, hospodárska správa, Materiály Daniela Kováča, Fond VII – č.k. 26 Pr.čís. A 30/91, s.2

¹²⁶ Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903 - 1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3, s. 5

¹²⁷ Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903 - 1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3, s. 5

¹²⁸ Poznámka: Dubová sa dnes nazýva Nemecká

¹²⁹ List mjr. duch. Daniel Kováč DOV, Banská Bystrica. – Veliteľstvo zboru, hospodárska správa, Materiály Daniela Kováča, Fond VII – č.k. 26 Pr.čís. A 30/91, s. 2

¹³⁰ Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903 - 1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3, s. 6

Cestou stretol slobodníka Jozefa Pšenku, ktorý ho previedol ku partizánskej skupine npor. Veisa nad Osrbílím, veliteľa protiletadlovej batérie počas SNP v Dubovej. V partizánskej skupine konal výzvednú službu. Jeho výzvedná činnosť bola zameraná zvlášť na oblasť Dubovej.¹³¹

Po tom, ako bol npor. Veis pri jednej výzvednej ceste zajatý, museli sa rozprchnúť. Snažil sa dostať k Brusnu, cez Čiernu dolinu na Poniky a odtiaľ chcel pokračovať do Banskej Bystrice, aby zaistil bezpečnosť peňazí, ktoré mal pri sebe.¹³²

V horách pri Ľubietovej zablúdil v zlom počasí, preto kvôli zlému počasiu vybral si možnosť vrátiť sa do Dubovej. Tu sa mu podarilo vybaviť si potrebné doklady.

6.5. Čas v úkryte

Pomocou rodinných priateľiek Kulíkovej a Lakovej a tiež aj svojej manželky, ktorá prišla za ním do Dubovej, sa mu podarilo peniaze preniesť do Banskej Bystrice. Z týchto peňazí aaj z vlastných podporoval rodiny perzekvovaných odbojárov.¹³³ Po vojne sa mu podarilo vrátiť všetko, čo mu bolo zverené hospodárskej správe v Banskej Bystrici.¹³⁴ Z peňazí, ktoré požičal z vlastných zdrojov sa mu nevrátilo viac ako 1000,- KS.¹³⁵

Podarilo samu dostať do Martina a odtiaľ spolu s bratom Pavlom do Dežeríc pri Bánovciach nad Bebravou. Toto prostredie mu bolo dobre známe. Tu udržiaval styk s podzemným hnutím. Mal kontakty s partizánskou skupinou npor. part. R. Rybana a spolupracoval Stanislavom Hlbockým odbojárom na Starej Turej a Pavlom Valachom, evanjelickým farárom v Turej Lúke. Získaval informácie o budovaných obranných postaveniach nemeckej armády v tomto priestore a tieto podával Prešova s P. Plánovskému.¹³⁶

Kvôli svojmu zdravotnému stavu odišiel do Púchova.¹³⁷ Okrem rodiny mu bol v Púchove

¹³¹ Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903 - 1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3, s. 5

¹³² Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903 - 1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3, S.5

¹³³ CSÉFALVAY, František a kol.: Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013, 283 s., fotogr., ISBN 978-80-89523-20-7, e-ISBN 978-80-89523-27-6 / <http://vhu.sk/data/files/568.pdf>, s. 125–126

¹³⁴ Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903-1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3, s. 6

¹³⁵ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012, s. 35

¹³⁶ List Daniela Kováča Ministerstvu národnej obrany, komisia pre vydávanie osvedčení podľa zákona čis. (255) 46 Z, zo dňa 14. 4. 1971, Rodinnýarchív rodiny Daniela Kováča

¹³⁷ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012, s. 33

veľmi nápomocný Karol Opršal.¹³⁸ Tu na neho doľahla veľmi ťažká situácia, ako o tom svedčí list, ktorý zaslal generálnemu biskupovi Dr. Vladimírovi Pavlovi Čobrdovi.¹³⁹

Jeho rodina po návrate do opusteného bytu v Banskej Bystrici znášala mnohé príkoria. Keďže bol na neho vydaný zatykač, snažili sa ho nájsť aj na tomto mieste. Niekoľkokrát sa konali bytové prehliadky SD¹⁴⁰ a POHG.

Napriek všetkým prehliadkam a výsluchom našli v ich byte v Banskej Bystrici dočasný úkryt mnohí partizáni a účastníci SNP.

Jeho manželka liečila partizánku s omrznutými nohami. V ich byte sa dočasne schovávala por. sov. armády Novosádovaja. Skrývala v pivnici vojaka Slávka Kulíka, ktorý bol chorý na srdce. Útulok u nich našli na 3 týždne účastníci SNP Hubáček a Sedláček z Považskej Bystrice.¹⁴¹ Títo po upozornení, že bude konaná razia HG, skrývali sa v domácnosti profesora prof. Škrovinu, kde sa priamo na jeho streche urobil úkryt pre nich.

Jeho manželka poskytla šiestim vojakom jeho civilné šaty a tým ich zachránila od zajatia. V kuríne na dvore až do príchodu sovietskej armády skrývali vojaka maďarskej národnosti, ktorý zbehol z maďarskej armády.¹⁴²

Okrem týchto vecí jeho manželka do blízkej väznice spolu s jeho sestrou nosili väzňom potraviny. Medzi uväznenými bol aj Ján Fašánek pre účasť v odboji.¹⁴³

Keďže ani v Púchove nebol bezpečný, rozhodol sa ísť 12. 2. 1945 do Krompachov, kde chcel pracovať v miestnej tehelni. Ale potom ako Krompachy padli, sa rozhodol vrátiť domov do Banskej Bystrice.¹⁴⁴

Tesne pred príchodom Sovietskej armády do Banskej Bystrice, vrátil sa domov a v čase jeho návratu sa mesto zaplnilo ustupujúcimi nemeckými vojakmi z Brezna. Represívny aparát už opustil Banskú Bystricu. To dávalo šancu na prežitie, lebo ustupujúci nemeckí vojaci nemohli vedieť, akú úlohu mal v povstaní. Dramatické chvíle opisuje takto: „*Istý nemecký vojak zo skupiny, ktorá prišla do nášho bytu urazil moju ženu hovoriac, že je pyšná, že k Rusom by si iste sadla a k nim že si nechce. Nemecký dôstojník sa chcel mojej žene omluviť za svojho nezdvorilého vojaka, vošiel do*

¹³⁸ Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903-1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3., S.6

¹³⁹ V tomto liste opisuje svoju situáciu takto: „Nie v radosných chvíľach píšem tieto riadky, čierne sú chvíle v našej časnej púti.“ - List Daniela Kováča generálnemu biskupovi z 6. 1944. Rkp. Slovenská národná knižnica: Literárny archív. Sign.: 46, M 20

¹⁴⁰ Poznámka: SD - „Sicherheitsdienst - (Bezpečnostná služba). SD bola spravodajská služba SS a NSDAP. Táto organizácia bola prvá spravodajská služba nacistickej strany. Často bola považovaná za sesterskú organizáciu gestapa. SD pracovala a bola aktívna aj na území Slovenského štátu. V knihe Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej je preklep z SD na DS.

¹⁴¹ Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903-1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3., s.6

¹⁴² Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903-1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3., s.7

¹⁴³ Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903-1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3., S.7

¹⁴⁴ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 34

izby a tam ma našiel. Ráno som sa preoblečený vytratil, no tento človek ma neudal. Po príchode sov. vojakov, ktorých som prvý v ulici rusky privítal, som konal voj. službu.“¹⁴⁵ Príchodom ruských vojakov jeho skrývanie skončilo. Podľa dotazníka, ktorý zostavil Miloš Hodža sa skrýval približne 6 mesiacov.¹⁴⁶

Krátko na to, už 1. 4. 1945 išiel do Košíc, kde konal službu u DOV. V tom čase duchovná služba nebola zriadená pri armáde. Pracoval v oslobodzovacom referáte a po tom pri odvodnej zložke.¹⁴⁷

6.6. Ocenenie za účasť v povstaní

Za účasť v SNP a v odboji získal tieto vyznamenania:

Československý válečný kříž 1939, č. matriky 38194,

Československá medaila za zásluhy II. st., č. m. 7700,

Rád SNP I. triedy, č. V 3664/1947,

Rád SNP II. triedy, č. V 397/1945,

Pamětní odznak 1938 za věrné služby státu a národním střeleckým gardám prokázané“ č. 7203,

Štefánikův pamětní odznak I. st., č. 702,

Čestný odznak II. tr. krále Karla IV za zásluhy, Věc. věstník MNO č. 33/1946.

7. Po vojne

7.1. Aktivity po skončení vojny

Ako cez vojnu, tak aj po vojne pokračoval vo svojej aktívnej činnosti. „Po oslobodení sa Daniel Kováč s nadšením zapojil do obnovy vojnou zničenej vlasti a budovania pamätníkov padlým v druhej svetovej vojne. S jeho menom sa spája výstavba pomníka padlým osloboditeľom stojacim na Banskobystrickom námestí a v spolupráci s architektom Dušanom Jurkovičom zabezpečuje

¹⁴⁵ Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903-1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3., S.7

¹⁴⁶ OSUSKÝ, Samuel Štefan. Životy v službe národa. In OSUSKÝ, Samuel, Štefan. Služba národu II. Liptovský Mikuláš : Štúrova spoločnosť v Bratislave, 1947, s. 355

¹⁴⁷ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012, s.35

výstavbu v Kremničke.“¹⁴⁸

Zúčastnil sa na pohrebe mjr. just. D. Čipku, na ktorom liturgoval spolu s farárom Ctiborom Jánom Handzom, M. Bágelom. Na pohrebe kázal farár Ján Chabada a prihovril sa plukovník Július Nosko.¹⁴⁹

Mal prejav pri odhalení pomníka padlým ruským vojakom hrdinom v Banskej Bystrici v júny 1945.

Mal slávnostnú reč pri pietnej spomienke pri hroboch padlých vo svetovej vojne 1. 11. 1945 v Banskej Bystrici.

Do čs. armády bol prijatý a prezentovaný podľa čl. 1 rozhodnutím prijímacej komisie Slov. nár. rady pre prijímanie voj. gážistov do čs. armády čís. 8781/Dôv. 1946 zo dňa 6. 5. 1946. Bol pridelený do DOV v Banskej Bystrici nakoľko duchovná služba ešte ustanovená nebola, pracoval na evidencii mužstva a mal som na starosti reklamácie.¹⁵⁰

Keďže maďarsky vedel dokonale, tak isto ako aj nemecky,¹⁵¹ zúčastnil sa akcii, ktoré prebiehali za hranicami štátu. V roku 1945 a to od februára až do konca mája bol pri čsl. presídľovacej komisii v Békešskej Čabe a Komlóši.¹⁵²

V tomto období sa začínajú ozývať aj zdravotné problémy, ktoré sa ešte viac zväčšili najmä počas povstania. Mal problémy so srdcom a s reumou.¹⁵³

7.2. Prednosta MNO

Od 1. 10. 1946 nastalo pre neho nové obdobie. V Prahe pôsobí ako prednosta evanjelickej duchovnej služby pri I./6. oddelení MNO v Prahe.¹⁵⁴

Konečne je povýšený do hodnosti, ktorá mu už dávno mala náležať. „V r. 1946 povýšený na pplk. duch. s účinnosťou od 1. 5. 1943, v r. 1947 na plk. duch. s účinnosťou od 1. 10. 1946.“¹⁵⁵

V tejto funkcii mu prináležal titul Superintendent duchovnej správy na Ministerstve obrany

¹⁴⁸ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012, s. 35

¹⁴⁹ HANDZO, Ctibor Ján. HANDZOVÁ - MIHÁLIKOVÁ Viera. Údery a údely. Bratislava : Žofia NOVÁ, 2001, s. 195

¹⁵⁰ Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903 - 1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3. s. 8

¹⁵¹ Vojenský historický archív B r a t i s l a v a, Kartotéka dôstojníkov, evidenčnej karty Daniela Kováča, s. 2

¹⁵² Archív Ústavu pamäti národa, spis V 2564 (S - 2315), zápis z výpovede Daniela Kováča zo dňa 22.9. 1949, s.2

¹⁵³ List Daniela Kováča EloviŠándorovi z 1.1.1947. Rkp. Slovenská národná knižnica: Literárny archív. Sign.: 90, L 34

¹⁵⁴ CSÉFALVAY, František a kol.: Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013, 283 s., fotogr., ISBN 978-80-89523-20-7, e-ISBN 978-80-89523-27-6 / <http://vhu.sk/data/files/568.pdf>, s. 125–126

¹⁵⁵ CSÉFALVAY, František a kol.: Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013, 283 s., fotogr., ISBN 978-80-89523-20-7, e-ISBN 978-80-89523-27-6 / <http://vhu.sk/data/files/568.pdf>, s. 125 – 126

ČSR v Prahe.¹⁵⁶

České slovo pre ekvivalent slovenského je superintendant.¹⁵⁷ Toto honosné označenie, si nevytvoril, ale získal ho automaticky obsadením funkcie. Ťažko to niesli niektorí farári, ktorí neboli vojenským farármi a nemohli pochopiť systém funkcií a hodností, ktoré boli v armáde.¹⁵⁸

Na novom poste sa snažil predovšetkým o rozšírenie systemizácie evanjelickej duchovnej správy.

Bol smutný, že z piatich evanjelických duchovných, ktorí boli v armáde a aktívne sa zapojili do Povstania, traja nemali ešte umiestenie v rámci armády ako duchovní.¹⁵⁹

Druhovu vecou, na ktorej mu záležalo, bolo úplne osamostatnenie evanjelickej duchovnej správy od rímsko - katolíckej duchovnej správy.

V tejto veci sa snažil spolupracovať s generálnym biskupom Dr. Vladimírom Pavlom Čobrdom.¹⁶⁰ Vzhľadom na tieto záležitosti stretáva sa v Prahe aj s Jánom Ursínom, aby získal podporu pre rozvoj duchovnej správy.

Okrem vojenských záležitostí slúži aj ako duchovný pastier pre slovenských evanjelikov v Prahe. „*V Betlehemskej kaplnke koná služby Božie a krstí deti Slovákov žijúcich v Prahe.*“¹⁶¹

Zaoberá sa históriou SNP.¹⁶² Pracuje na biografii pplk. duch. Theodora Bálena.¹⁶³

7.3. Prepustenie z armády

Funkciu prednostu evanjelickej duchovnej správy zastával až do 10.4. 1948. Potom bol na dovolenke s tým, že čakal na ďalšie rozhodnutie. Od 1.6 na dovolenke s „čakateľným“. Od 1.12.1948 bol prevelený do výsluhy ako plukovník voj. duch. služby v. v.¹⁶⁴ Vnímal tieto udalosti takto: „*Voj. duch. služba bola u nás r. 1948 likvidovaná, ale moje penzionovanie bolo ešte pred jej likvidáciou. Myslím, že som mal byť preradený na inú službu a zostať v armáde, lebo som mal pôvodný výcvik v armáde v pomocnom zdravotníctve, o čom svedčí doklad vo voj. knižke, pri prekladaní do zálohy po odňatí voj. penzie, kde som bol určený ako pom. náčelník voj. hygieny.*“

¹⁵⁶ PETRÍK, Borislav. (ed.). Evanjelická encyklopédia. Bratislava : BoPo, 2001, s. 175

¹⁵⁷ Daniel Kováč. In Wikipedia : TheFreeEncyclopedia. Dostupné na internete: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Daniel_Kováč> [Citované 1. 3. 2016]

¹⁵⁸ List Daniela Kováča EloviŠándorovi z 20. 1. 1947, s. 2 . Rkp. Slovenská národná knižnica: Literárny archív. Sign.: 90, L 34

¹⁵⁹ List Daniela Kováča Elovi Šándorovi z 1. 1. 1947, s. 2 . Rkp. Slovenská národná knižnica: Literárny archív. Sign.: 90, L 34

¹⁶⁰ List Mjr. duch. D. Kováča Generálnemu biskupovi v Lipt. Mikuláši z 17. 8. 1946, Fond Cirkev a sekulárne inštitúcie, Vojenská duchovná správa. Vojenské záležitosti cirkvi, šk. 67, s. 3

¹⁶¹ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012, s. 35

¹⁶² List Daniela Kováča EloviŠándorovi z 1.1.1947. Rkp. Slovenská národná knižnica: Literárny archív. Sign.: 90, L 34

¹⁶³ List Mjr. duch. D. Kováča Generálnemu biskupovi v Lipt. Mikuláši z 17. 8. 1946, Fond Cirkev a sekulárne inštitúcie, Vojenská duchovná správa. Vojenské záležitosti cirkvi, šk. 67, s. 3

¹⁶⁴ Archív Ústavu pamäti národa, spis V 2564 (S- 2315), zápis z výpovede Daniela Kováča zo dňa 22.9. 1949, s. 1

Alebo som mohol byť preradený do doplňovacej služby z kadiaľ som bol r. 1946 v auguste preradený s výbornou kvalifikáciou na MNO do Prahy. Šiel som v tejto záležitosti do Prahy na MNO, ale u vchodu mi bolo zdedené, že v súkromných záležitostiach sa neprijíma. Moje penzionovanie, takisto aj odňatie penzie pokladám za veľmi nespravodlivé vzhľadom na to, že som bol účastník II. čs. odboja a významný účastník SNP.“¹⁶⁵

V dobe od 1.5.1948 do 31.7.1948 bol farárom v Tekovských Lužanoch a v dobe od 1.8.1948 do 31.8.1949 v Galante – Matúškove.¹⁶⁶ Od 5.8. 1948 ako katechéta pomáha s výučbou náboženstva na gymnáziu v Galante.¹⁶⁷

V Banskej Bystrici slúžil ako výpomocný kňaz a katechéta od 1.9. 1950.¹⁶⁸ Túto službu vykonával až do svojho zaistenia.

8. Vyšetrovanie ŠTB

8.1. Dôvody pre vyšetrovanie

Daniel Kováč bol demokraticky zmýšľajúci človek. Mal kontakty s predstaviteľmi demokratickej strany, mal vysoký vojenský post v armáde a bol evanjelickým farárom. Takýto človek nemohol uniknúť pozornosti ŠTB.

Namiesto pôct za činy počas SNP sa dočkal vykonštruovaného procesu a následnej spoločenskej ostrakizácií.

Spoločenské zriadenia po februári 1948 ho vnímalo ako náboženského fanatika, ktorý je nepriateľom nového zriadenia.¹⁶⁹

8.2. Priebeh vyšetrovania a zatknutia

V rámci vykonštruovanej akcie s názvom „*Juh nespí*“ bol zaistený, väznený a v rámci „*spoločenskej prevencie*“ poslaný neskôr na „*prevýchovu*“.

Do tejto akcie bol zapletený dňa 9. 11.1949, keď cestoval na automobile z Galanty. Cestou sa zastavil v hájovni Beluja u lesníka Jána Fašáneka, ktorého poznal už dávno, ako účastníka

¹⁶⁵ Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903 - 1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3. S8

¹⁶⁶ Daniel Kováč – heslo do biografického slovníka, Archív Biografického oddelenia Slovenskej národnej knižnice. s. 1

¹⁶⁷ Archív Ústavu pamäti národa, spis V 2564 (S- 2315), zápis z výpovede Daniela Kováča zo dňa 22.9. 1949, s. 1

¹⁶⁸ BARANOVÁ, Daniela. Major Daniel Kováč. In Evanjelický posol spod Tatier, 1995, ročník 85, č. 38–39, s. 298

¹⁶⁹ Archív Ústavu pamäti národa, Skartačný protokol archívnych materiálov z fondu „S“, č. zv. S - 2315, s.1

odboja. Od jeho syna Ing. Vlada Fašánka sa dozvedel, že má povolenie na odstrel jedného jeleňa. Kvôli tomu cestoval za týmto lesníkom. Cestou sa k nemu pridala druhý syn Jána Fašánka Milan Fašánek a zaviezol ho domov na lesovňu Beluja. Po ceste za jazdy medzi mnohými vecami spomenul, že bol navštíviť evanjelického farára Jozefa Kubiša z Cerova, ktorého požiadal o lieky pre hnutie odporu.

Keďže Daniel Kováč vnímal farára Jozefa Kubiša ako komunistu, politicky veľmi činného a agilného človeka, ktorý bol predsedom miestneho akčného výboru v Cerove. Do kázni vnášal tematiku socializmu. Z tohto dôvodu Daniel Kováč informáciám, ktoré mu povedal Milan Fašánek, neprikladal žiadnu váhu.¹⁷⁰

Následne bol obvinený, že hoci bol dostatočne oboznámený s existujúcou protištátnou skupinou na Slovensku a aj s tým, že aj Milan Fašánek a evanjelický farár Kubiš sú do tejto protištátnej činnosti zapojení, ako plk. v. v. túto protištátnu činnosť Milana Fašánka, Jozefa Kubiša nenahlásil.¹⁷¹

Pred vyšetrovateľmi sa však bránil tým, že o akcii dostatočne nevedel, a podobnú vec už raz nahlásil, keď mu na jar 1949 plukovník zdravotníctva v.v. Ľudovít Nábielek ukázal leták s protištátnou činnosťou. Vtedy mu prikázal, aby to ukázal úradom.¹⁷²

Druhý dôvod, prečo bol obvinený bola držba zbraní, ktoré sa našli v jeho byte po dôkladnej bytovej prehliadke.¹⁷³

Zbrane boli buď lovecké, alebo zbrane, alebo časti zo zbraní buď pochádzali z čias povstania, alebo ich získal po tom, ako získal hľadaním po vojne.

Počet loveckých zbraní nebol mimoriadny na aktívneho poľovníka a zbrane, či časti zbraňových konštrukcií boli skôr historickou trofejou z čias povstania.

Nájdene zbrane chcel odovzdať, čo sa mu nepodarilo zrealizovať. Dôvody, prečo sa mu to nepodarilo zrealizovať mu súd uznal.

Na držbu loveckých zbraní podľa vtedajších zákonov mal oprávnenie.¹⁷⁴ Keďže nemal financie ani na palivo, chcel tieto lovecké pušky odpredať. Navštívil 7. 9. puškára v Bratislave a 15. 9. 1949 puškára v Banskej Bystrici.¹⁷⁵ Nebude náhodou, že hneď potom, ako chcel odpredať lovecké pušky, bol zaistený. Zaistený bol 17.9.1949.¹⁷⁶

Jeden z dôvodov, prečo mal byť odsúdený, bola nezákonná držba zbraní. On ako jediný z obžalovaných v rámci akcie „*Juhnespi*“ mal zbrane.

¹⁷⁰ Archív Ústavu pamäti národa, spis V 2564 (S- 2315), zápis z výpovede Daniela Kováča zo dňa 22.9. 1949, s 12

¹⁷¹ Archív Ústavu pamäti národa, spis V 2564 (S- 2315), Podstata obvinenia, s.51

¹⁷² Archív Ústavu pamäti národa, spis V 2564 (S- 2315), Zápis z výpovede Daniela Kováča zo dňa 22.9. 1949, s. 14

¹⁷³ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012, s. 106

¹⁷⁴ Archív Ústavu pamäti národa, spis V 2564 (S- 2315)zápis z výpovede Daniela Kováča zo dňa 22.9. 1949, s. 5

¹⁷⁵ Archív Ústavu pamäti národa, spis V 2564 (S- 2315)zápis z výpovede Daniela Kováča zo dňa 22.9. 1949, s. 6

¹⁷⁶ UHORSKAI, Pavel. Cirkev v útlaku. Kežmarok : ViViT, 2015, s.8

Túto nelegálnu držbu mu štátna prokuratúra spolu so zločinom neoznámenia trestného činu podľa paragrafu 35 ods. 2 zák. č. 231/ 48 Sb. dávala za vinu.¹⁷⁷ Kvôli držbe zbraní zohrával v tejto vykonštruovanej skupine dôležité miesto.

9. Politické prenasledovanie po februári 1948

9.1. Zaradenie do TNP tábora

Nakoniec bol v súdnom konaní oslobodený a uznaný za nevinného v súdnom pojednávaní konanom dňa 23.1.1950 v Bratislave. Rozsudok súdu pre Milana Fašáneka znel dva roky odňatia slobody.¹⁷⁸ Ten istý súd oslobodil Jozefa Kubiša¹⁷⁹ a aj Daniela Kováča.¹⁸⁰ Ostatní členovia skupiny „*Juh nespí*“ boli odsúdení, alebo podobne ako Jozef Kubiš a Daniel Kováč uznaní za nevinných.

Podľa uznesenia súdu Kubiš nemohol vedieť z informácií, ktoré mal od Fašáneka ohľadom postreleného Američana v Tatrách o tom, že existuje protištátna organizácia.¹⁸¹ Podľa súdu podobne aj Daniel Kováč z rozhovoru, ktorý mal s Fašánekom, nemohol dostatočne vedieť o protištátnej organizácii. Súd aj skonštatoval, že obžalovaný Milan Fašánek potvrdil výpoveď Daniela Kováča. Súd tiež uznal dôvody, ktoré mal Daniel Kováč pre držbu bráni.¹⁸²

Napriek oslobodeniu a uznaniu neviny, utrpenie pokračovalo ďalej. Bol zaradený do TNP. Dôvody k zaradeniu TNP opisuje jeho manželka: „*Podľa vtedajšej justičnej praxe bol odvezený do Tábora nútených prác v Novákoch a Ilave, čo mu vymeralo KNV v Nitre celkom nezákonne pred rozsudkom súdu na štyri mesiace, hoci ho súd uznal za nevinného.*“¹⁸³

Len do tábora v Novákoch bol poslaný spolu s farárom Kubišom¹⁸⁴, ale v pracovnom tábore v Ilave už s ním nebol zaradený.

V Ilave bol zaradený ako človek, ktorý vyvíjal protištátnu činnosť. Z evanjelických duchovných

¹⁷⁷ MV SR, Štátny archív v Bratislave, Štátny súd, Oddelenie III. v Bratislave 1948-1952, osobný register obžalovaných, Štátna prokuratúra oddel. Bratislava Pst III 471/ 49, obžaloba zo dňa 16.12.1949, film c.81

¹⁷⁸ MV SR, Štátny archív v Bratislave, Štátny súd, Oddelenie III. v Bratislave 1948-1952, osobný register obžalovaných, Or. III 330/49 Kováč Daniel, film c.81, s.12

¹⁷⁹ MV SR, Štátny archív v Bratislave, Štátny súd, Oddelenie III. v Bratislave 1948-1952, osobný register obžalovaných, Or. III 330/49 Kováč Daniel, film c.81, s.15

¹⁸⁰ MV SR, Štátny archív v Bratislave, Štátny súd, Oddelenie III. v Bratislave 1948-1952, osobný register obžalovaných, Or. III 330/49 Kováč Daniel, film c.81, s.16

¹⁸¹ MV SR, Štátny archív v Bratislave, Štátny súd, Oddelenie III. v Bratislave 1948-1952, osobný register obžalovaných, Or. III 330/49 Kováč Daniel, film c.81, s.53

¹⁸² MV SR, Štátny archív v Bratislave, Štátny súd, Oddelenie III. v Bratislave 1948-1952, osobný register obžalovaných, Or. III 330/49 Kováč Daniel, film c.81, s.61

¹⁸³ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 106

¹⁸⁴ Daniel Kováč – heslo do biografického slovníka, Archív Biografického oddelenia Slovenskej národnej knižnice. s. 1

v tábore bol len sám. Ale boli tu zaradení aj iní duchovní z iných cirkví. „Například do TNP Ilava bolo podľa stavu z 18.5.1950 zaradených 48 osôb, z toho 15 gréckokatolíckych, 6 rímskokatolíckych kňazov, 1 evanjelický farár a 1 rímskokatolícky bohoslovec. Všetci najprv plátali poškodené vrecia, neskôr pomáhali pri výstave hydinárskej farmy JRD Ilava a pri adaptačných prácach bývalej vojenskej budovy v Trenčíne na Hlbokej ul. Keď bol 15.6. 1950 zrušený TNP Ilava, boli zaradenci rozdelení do TNP v Trenčíne.“¹⁸⁵

V Ilave sa mu zhoršil zdravotný stav. Svoju situáciu opísal takto: „Teda 6.5. budem osem mesiacov spolu s väznicou, čo som človek bez slobody. Rád som, že podávaš si žiadosť a pokladám to za prejav dobrej vôle, že ju ty podávaš, ale ja už strácam všetku nádej v tomto smere, že by to prospelo.“¹⁸⁶

To, že to nebolo len jeho subjektívne hodnotenie ohľadom jeho zdravia, dokazuje aj opis jeho manželky po návrate z TNP: „Prepustenie z tábora nútených prác v Ilave bolo uskutočnené Jednotným národným výmerom B.B. na základe mojej žiadosti 22.5.1950. Prišiel chorý v sanitke, bol neschopný pracovať a zarábať. Okrem toho bol už bez platu 8 mesiacov.“¹⁸⁷To, že plat za prácu v táboroch nemal, bolo samozrejme veľmi nepriaznivé pre jeho rodinu.

9.2. Ďalšie príkoria

Po zotavení pracoval ako robotník.¹⁸⁸ V roku 1950 bol núdzovo zamestnaný ako účtovník na Krajskej správe 16 Chemodrogy a od 1.10.1951 pracoval na podnikovom riaditeľstve ako účtovník vedúci základných prostriedkov a pred tým v účtovnej evidencii zásob.¹⁸⁹

Daniel Kováč bol rehabilitovaný v roku 1991, č. osv11522/V1, v hodnosti plk. in memoriam.¹⁹⁰ Zneváženie v tom čase nepodstúpil len on, ale bytostne sa to týkalo aj jeho rodiny. Bolestne znie jeho konštatovanie: „Utrpenie moje a mojej rodiny nejavilo sa len vo finančných starostiach. Keď som bol vo vyšetrov. väzbe, chceli moju ženu so všetkými piatimi deťmi vyhodit' z bytu, dostala výmer z MsNV že nemá nárok na rodinný byt, hoci bývala v rodičovskom dome. Na šťastie, že je učiteľka a školstvo sa jej zastalo. Moje deti len po nesmiernych ťažkostiach sa dostali na vysokú

¹⁸⁵ Letz, Róbert. Prenasledovanie kresťanov na Slovensku v rokoch 1948 – 1989. In TAKÁČ, Ladislav (ed.). Zločiny komunizmu na Slovensku 1948:1989. Prešov : Michal Vaško, 2001, s.151

¹⁸⁶ List Daniela Kováča z väzenia manželke a deťom 7.5 1950 z Ilavy. In: KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 36

¹⁸⁷ KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (ed.) Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group. 2012. s. 106

¹⁸⁸ Daniel Kováč. In Wikipedia : TheFreeEncyclopedia. Dostupné na internete: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Daniel_Kováč> [Citované 1. 3. 2016]

¹⁸⁹ List Daniela Kováča Generálnemu biskupskému úradu v Bratislave zo dňa 15. 6. 1954, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč

¹⁹⁰ Anton Droppa, Július Suja-Žiak. (ed.). Stručný biografický slovník A-Ž Mimosúdne rehabilitovaní vojaci z povolania a občianski zamestnanci vojenskej správy prepustení z čs. armády v rokoch 1948-1989 na Slovensku. Bratislava : Združenie vojenskej obrody Slovenska, 1994, s.89

školu, aj to len na smery málo vyhľadávané. Napr. dcére, ktorá maturovala s vyznamenaním napísali z SVŠT, že pre splnenie smerného čísla inými vhodnejšími uchádzačmi, ju ani na pohovor nepozývajú. Prijatie syna Daniela som vybavoval celé 3 mesiace. Nápomocný mi bolo škol. odbor KV KSS, gen. Pepich a Ivan Kolesár. Všetko odstrkovanie celej rodiny, pocity menejcennosti, zneuznanie, myslím, že nemusím popisovať.“¹⁹¹

10. Pôsobenie v Roštári

10.1. Začiatok pôsobenia

V januári 1952 bol jednomyseľne zvolený za farára v cirkevnom zbore Roštár na Gemeri. Už 22. 1. 1952 generálny biskup Dr. h. c. Ján Chabada (pôsobil v rokoch 1951 – 1970) žiada informáciu o obsadení stanice v Roštári a tiež o upozorňuje na dôležitosť zaslať doklady Krajskému úradu v Košiciach a evidenčné listy biskupskému úradu.¹⁹²

K pôsobeniu farára bol potrebný súhlas od Krajského úradu v Košiciach. Tento úrad v liste z 15. 5. 1952 konštatuje, že súhlas na pôsobenie v Roštári Daniel Kováč dostal.¹⁹³ Vyzýva GBÚ, aby mu boli zaslané doklady ohľadom Daniela Kováča. Na liste je rukou napísaná poznámka, že Slovenský úrad pre veci cirkevné (SLOVUC) tieto veci bude riešiť.¹⁹⁴

Tým, že Danielovi Kováčovi bol schválený súhlas, od toho momentu mal nárok na vyplácanie mzdy zo štátnej pokladnice. Toto však bolo podmienené zaslaním osobných dokladov, aby mu mohla byť vyplácaná mzda.

10.2. Komplikácie s dokumentmi

22.8.1952 Generálny biskupský úrad v Modre znovu potvrdil Krajskému národnému výboru v Košiciach to, čo tomu úradu potvrdil už 22.2.1952, že Daniel Kováč prebral úrad duchovného

¹⁹¹ Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „Daniel Kováč, 1903-1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3., S.10

¹⁹² List generálneho biskupa seniorovi Gemerského seniorátu v Jelšave zo dňa 22. 1. 1952 so značkou 352/1952. Kr/Ch, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč

¹⁹³ List od Krajského národného výboru v Košiciach Biskupskému úradu v Modre zo dňa 15. 5. 1952, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč

¹⁹⁴ List od Krajského národného výboru v Košiciach Biskupskému úradu v Modre zo dňa 15. 5. 1952, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč

v Roštári 27.1.1952. Generálny biskupský úrad mohol iba skonštatovať, že Daniel Kováč odovzdal svoje osobné doklady v roku 1951 Slovac – u, a musel si ich všetky znovu zaopatriť.¹⁹⁵

Veľmi nápomocný v byrokratickom zápase bol senior Gemerského seniorátu. 22 osobných dokladov si musel Daniel Kováč zaobstaráť, a potom ich seniorský úrad zaslal 26.8.1952 na GBÚ. V liste senior konštatuje, že osobné dokumenty Daniela Kováča boli už buď na biskupskom úrade, alebo na Slovac – i, ale ani po urgenciách zo strany seniorského úradu sa nenašli.¹⁹⁶

V príbehu hľadania dokumentov úplne cynicky vyznieva informácia z listu Biskupského úradu vo Zvolene, ktorý bol adresovaný GBÚ v Modre, o tom, že evidenčný list Daniela Kováča sa našiel u nich, ale stalo sa tak úplne náhodou.¹⁹⁷

Takýto spôsob jednania sa dotkol aj brata farára Seneša a Tichého.¹⁹⁸

Veľmi dôležitým listom v tomto byrokratickom šikanovaní bol list Krajského Národného výboru v Košiciach zo dňa 16.10.1952 Danielovi Kováčovi. V liste Krajský Národný výbor odoberá súhlas k činnosti. Hoci korešpondenčnou adresou bol evanjelický úrad v Roštári, prvý dôvod pre odobratie súhlasu bol uvedený ten, že Daniel Kováč nenastúpil na miesto duchovného v Roštári. Druhý dôvod, prečo mu bol odobratý súhlas bol ten, že dva platy od štátu nemôže poberať.¹⁹⁹

Ďalším dôležitým svedectvom je list Krajského národného výboru v Košiciach zo dňa 9.11.1952 GBÚ v Modre. V liste je vyslovený fakt o tom, že Daniel Kováč sa dostavil, aby vybavil záležitosť ohľadom dokladov. Ale napriek tomu, že sa dostavil veci riešiť, Krajský národný výbor oznamuje, že Daniel Kováč nemá ani doklad o tom, že by mal súhlas k účinkovaniu.²⁰⁰ Pri tom súhlas mu bol udelený pod číslom Zn. I/4-428/1951 – Fed.

Proti odobratiu súhlasu sa Daniel Kováč odvolal listom zo dňa 12. 11.1952. V liste zobral na vedomie odobratie súhlasu v Roštári, ale odvolal sa proti nemu.²⁰¹

Tvrdil, že dňa 27.1.1952 prevzal úrad a od toho dňa si konal kňazské povinnosti. Dochádzal do zboru na 3 dni a v prípade potreby aj na viac dní. Vykonával Služby Božie a vyučoval náboženstvo, pripravoval deti ku konfirmácii, navštevoval nemocných a chorých.

¹⁹⁵ List z Generálneho biskupského úradu Krajskému národnému výboru v Košiciach zo dňa 22.8.1952, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč

¹⁹⁶ List seniora Gemerského seniorátu v Jelšave Generálnemu biskupskému úradu zo dňa 26. 8. 1952 so značkou - Roštár 897/ 1952 – Kr/ Ch- 352/ 1952 – Kr/ch, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč

¹⁹⁷ List z biskupského úradu v Zvolene Generálnemu biskupskému úradu v Modre zo dňa 2.9.1952 s číslom číslo 127/1952, Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč

¹⁹⁸ List Generálneho biskupského úradu v Modre biskupskému úradu vo Zvolene zo dňa 8.9.1952 s číslom číslo 4654./1953 osob. Roštár D. Kováč ev. far. 1268/53, Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč

¹⁹⁹ List Krajského národného výboru v Košiciach Danielovi Kováčovi zo dňa 16. 10. 1952, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč

²⁰⁰ List Krajského národného výboru v Košiciach Biskupskému úradu v Modre zo dňa 9. novembra 1952, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč

²⁰¹ List od Daniel Kováč, evanjelického farára v Roštári, odoslaný z Rajeckých Teplíc 12. 11.1952 s číslom K čj. I/3-392.6/1952 Krajskému národnému výboru, cirkevné oddelenie v Košiciach, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč

Keďže nedostával plat po dohode so zborom z existenčných dôvodov ako otec 5 detí, ktoré musel zabezpečiť, bol zamestnaný v Banskej Bystrici v obchode s drobným spotrebným tovarom ako účtovník.

Takže ťahal prácu v mzdovej učtárni, potom cestoval do Roštára na víkend, niekedy musel aj prenocovať v Plešivci. Z platu, ktorý dostával, platil okrem zabezpečenia rodiny cestovné a niekedy aj nocľážné v Plešivci, aby mohol cestovať.

Svoje osobné doklady sa snažil získať späť od SLOVUC- u. Po mnohých urgenciách sa mu ich podarilo zaslať GBÚ až 22. 8. 1952. Potom následne GBÚ ich zaslal krajskému úradu v Košiciach.

Odvolať sa aj kvôli tvrdeniu, že nemôže prijať dva platy, pretože len farársky plat bol platený zo štátnej pokladnice. Bol samozrejme ochotný sa vzdať aj práce a samozrejme aj platu, ak by dostával farársky plat. Napriek tomu, že dôkladne vysvetlil všetky námietky, toto odvolanie nebolo akceptované.

10.3. Záver pôsobenia

„1.12. 1952 sa ťažko rozlúčil s Roštárom a kňazským povolaním.“²⁰² 24.10.1952 bol adresovaný seniorskému úradu od GBÚ o odňatí súhlasu, kvôli nenastúpeniu do úradu, a zrušení osobných pôžitkov kvôli dvom platom. Tento list bol poslaný na BÚVD na vedomie. Tento list vlastne hovorí, že GBÚ vzdal zápas o to, aby bol Kováč farárom v Roštári a nečakal ani, ako dopadne jeho odvolanie voči odobratiu súhlasu.²⁰³

Rovnako sa odvolal aj seniorský úrad voči odobratiu súhlasu. Senior sa snažil prihovoriť za Daniela Kováča biskupovi v obširnom liste zo dňa 25.11.1952 a celú situáciu vysvetliť. Tvrdil, že Daniel Kováč pracoval v Banskej Bystrici so súhlasom cirkevného zboru.²⁰⁴

Generálny biskupský úrad odpovedal v podstate nepriamo tým, že na Vianočné sviatky rátať s výpomocou pre Roštár, tým pádom sa už nerátalo s tým, že Daniel Kováč bude odbavovať služby Božie počas Vianočných sviatkov.

Priamo generálny biskupský úrad na tento list odpovedal listom zo dňa 30. decembra 1952, ktorým vyzval seniorský úrad Gemerského seniorátu Veľkej Polome, aby si Daniel Kováč osobne prejednal veci na KNV v Košiciach.²⁰⁵

²⁰² Daniel Kováč – heslo do biografického slovníka, Archív Biografického oddelenia Slovenskej národnej knižnice. s. 2

²⁰³ List od Generálneho biskupského úradu z 24.10.1952 seniorskému úradu Gemerského seniorátu, Archív Biskupského úradu Východného dištriktu ECAV, Korešpondencia 5561/1952 – osobné

²⁰⁴ List od Evanjelického a. v. seniorského úradu gemerského seniorátu v Jelšave pod číslo 2205/ 52 zo dňa 25.11.1952 Generálnemu biskupskému úradu v Modre, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč

²⁰⁵ List generálneho biskupa seniorovi Gemerského seniorátu vo Veľkej Polome zo dňa 30. 12. 1952, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč

11. Posledné obdobie života

Hoci už neslúžil ako farár, využil aj svoje hudobné schopnosti a bol organistom v cirkevnom zbore Radvaň.²⁰⁶ V tomto zbore pôsobil Daniel Fakľa.

V roku 1954 si dal znovu žiadosť o pôsobenie v cirkvi ako evanjelický farár. Dal si žiadosť o ustanovenie v cirkevnom zbore v Šahách, alebo na ktoromkoľvek mieste v Nitrianskom, alebo Bratislavskom senioráte. Takéto pôsobenie by nebolo z finančných dôvodov výhodné pre rodinný život. Ale predseda chcel takto pôsobiť.²⁰⁷

V liste zo dňa 23. 8. 1954 mu predseda ÚSEK – u potvrdil záujem prerokovať jeho reaktiváciu v službe na generálnej rade.²⁰⁸

Napriek tomu, že toľko vykonal pre evanjelickú cirkev, jeho žiadosť bola zamietnutá. GBÚ mu listom zo dňa 10. decembra 1954 odpovedala negatívne na jeho žiadosť. Generálna rada sa koncom 9. a 1. decembra 1954 zaoberala počtom duchovných. Generálna rada skonštatovala, že je nadpočet duchovných. Kvôli tejto príčine nebolo možné vyhovieť jeho žiadosti. Zároveň v tomto liste je prosba, aby s bratským pozdravom toto vzal láskavo na vedomie.²⁰⁹ Hoci jeho služba nebola docenená počas jeho života, po smrti mu bola udelená In memoriam medaila Daniela Krmana.²¹⁰ Toto ocenenie dostávajú tí, ktorí trpeli pre vernosť Ježišovi Kristovi.

Nadalej pracoval ako účtovník. Keďže mu neboli započítané roky, musel pracovať, hoci by mal byť už dávno na dôchodku. V spolkoch, ktoré sa zaoberali včelárstvom a ovocinárstvom pôsobil s aktivitou jemu prirodzenou. Žiaľ zdravotné ťažkosti a problémy, ktoré si nzbieral počas celého života, sa ukázali najviac na dôchodku.

Je veľmi výstižná výpoveď Daniely Baranovej: „Slovenské národné povstanie svojim ekumenickým charakterom zaujíma významné miesto aj v novodobých cirkevných dejinách.“²¹¹ Krásny prejav ekumény sú spoločné bohoslužby. Ekumenizmus sa dá vidieť dogmatických otázkach, dá sa prežiť počas spoločnej modlitby a charitatívnej - diakonickej služby.

Ekumenizmus prežili Daniel Kováč a pplk. duch Violand Andrejkovič na bojisku. Títo dvaja prežili určitý druh ekumenizmu aj v smrti, tak sa stalo pri okrúhlym výročí povstania. Plk. duch

²⁰⁶ UHORSKAI, Pavel. TKÁČIKOVÁ, Eva (ed.). *Evanjelici v dejinách slovenskej kultúry*. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 1997, s. 141

²⁰⁷ List Daniela Kováča Generálnemu biskupskému úradu v Bratislave zo dňa 15. 6. 1954, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč

²⁰⁸ List predsedu ÚSEK s číslom 5892/ Ús./1954 zo dňa 23. 8. 1954 Danielovi Kováčovi, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč

²⁰⁹ List od Generálneho biskupského úradu z 10. 12. 1954 pod číslo 5337/ 154 – osob. Vec Kováč Daniel, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč

²¹⁰ UHORSKAI, Pavel. TKÁČIKOVÁ, Eva (ed.). *Evanjelici v dejinách slovenskej kultúry*. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 1997, s. 141

²¹¹ BARANOVÁ, Daniela. Slovenské národné povstanie a ekumenizmus. In BARANOVÁ, Daniela. Tóth, Dezider (ed.). *Účasť kresťanov v protifašistickom odboji v strednej Európe v rokoch 1933-1945*. 2. Postoje katolíckych a pravoslávnych kresťanov k fašizácii spoločenského života v strednej Európe v rokoch 1933-1945 a ekumenizmus v boji. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 2004, s. 280

Violand Andrejkovič zomrel 11. 7. 1974 a plk. duch Daniel Kováč 29. 8. 1974.

Zoznam použitej literatúry:

Pramene

Biblia : Písmo sväté Starej a Novej zmluvy. Podľa vydania z roku 1979 a text overili Juraj Bándy, Ján Grešo a Igor Kišš. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 1999, ISBN 80 – 7140 – 182 X.

Symbolické knihy evanjelickej cirkvi augsburského vyznania. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 1992, ISBN 80 – 7140 – 002 – 5.

KOVÁČ, Daniel. Modlitba pred Vianocami. In Nový rod, 1928, roč. 8, č.4, s. 204, s.88.

KOVÁČ, Daniel. Odpoveď na článok: „Myšlienky stred. škôl o ev. cirkvi.“ In: Nový Rod, 2, 1922/23, č. 9, s. 272-273.

KOVÁČ, Daniel. V nádeji žitia. In Stráž na Sione, 1928, roč. 36, č.4.

KOVÁČ. Daniel. Rozpomienka na milé časy. In Lovec, 1934, roč. 8, č. 2, s. 8,9,10.

KOVÁČ, Daniel. KOVÁČOVÁ, Bohumila. VESTEROVÁ, Zora (eds.). Kvitnúť zas budú kvety: život a dielo Daniela Kováča a Bohumily Dobrovolnej. MVA Group, 2012.

Ostatná literatúra

Posolstvá generácie statočných. In Evanjelický posol spod Tatier, 2014, ročník 104, č. 41.

BARANOVÁ, Daniela. Evanjelickí a. v. kresťania v protifašistickom odboji na Slovensku v rokoch 1938 – 1945. In BARANOVÁ, Daniela. Tóth, Dezider (eds.). Účasť kresťanov v protifašistickom odboji v strednej Európe v rokoch 1933 – 1945. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 2001, ISBN 80 – 7140 – 140 – 4.

BARANOVÁ, Daniela. Slovenské národné povstanie a ekumenizmus. In BARANOVÁ, Daniela. TÓTH, Dezider (eds.). Účasť kresťanov v protifašistickom odboji v strednej Európe v rokoch 1933-1945. 2. Postoje katolíckych a pravoslávnych kresťanov k fašizácii spoločenského života v strednej Európe v rokoch 1933-1945 a ekumenizmus v boji. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 2004, ISBN 80-7140 - 249-4.

BARANOVÁ, Daniela. Advokát chudobných. In Evanjelický posol spod Tatier, 2003, ročník 93, č. 41.

BARANOVÁ, Daniela. Major Daniel Kováč. In Evanjelický posol spod Tatier, 1995, ročník 85, č. 38–39.

- BOSÁK, Pavel. Organizácia 1. Československej armády na Slovensku, jej bojová a zabezpečovacia činnosť počas Slovenského národného povstania. In HALAJ, Dušan (eds.). Protifašistický odboj na Slovensku v rokoch 1938-1945 Prehľad najvýznamnejších udalostí. Martin : Osveta S.l., 1980.
- DROPPA, Anton, SUJA – ŽIAK, Július (eds.). Stručný biografický slovník: A-Ž : mimosúdne rehabilitovaní vojaci z povolania a občianski zamestnanci vojenskej správy prepustení z Čs. armády v rokoch 1948-1989 na Slovensku. Bratislava : Združenie vojenskej obrody Slovenska, 1994, 80 – 967113- 6- 9.
- HANDZO, Ctibor Ján. HANDZOVÁ - MIHÁLIKOVÁ Viera. Údery a údely. Bratislava : Žofia NOVÁ, 2001, ISBN80 – 968577 – 0 – 3.
- LETZ, Róbert. Prenasledovanie kresťanov na Slovensku v rokoch 1948 – 1989. In TAKÁČ, Ladislav (eds.). Zločiny komunizmu na Slovensku 1948:1989. Prešov : Michal Vaško, 2001, ISBN 80-7165-314-4.
- OSUSKÝ, Samuel Štefan. Životy v službe národa. In OSUSKÝ, Samuel, Štefan. Služba národu II. Liptovský Mikuláš : Štúrova spoločnosť v Bratislave, 1947.
- PETRÍK, Borislav. (eds.). Evanjelická encyklopédia. Bratislava : BoPo, 2001, ISBN 80-968671-4-8.
- PEJS, Oldřich. Slovenské vojenské duchovenstvo (1939 – 1945). Praha, 1994.
- Oznam. In Evanjelický posol spod Tatier, 1935, roč. 25, č. 3.
- UHORSKAI, Pavel. TKÁČIKOVÁ, Eva (eds.). Evanjelici v dejinách slovenskej kultúry. Liptovský Mikuláš : Transcius, 1997, ISBN 80 – 7140 – 143 – 9.
- UHORSKAI, Pavel. Cirkev v útlaku. Kežmarok : ViViT, 2015, ISBN 978-80-8175-000-7.

Elektronické zdroje:

Internet:

Daniel Kováč. In Wikipedia : TheFreeEncyclopedia. Dostupné na internete:

<https://sk.wikipedia.org/wiki/Daniel_Kováč> [Citované 1. 3. 2016].

CSÉFALVAY, František a kol.: Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013, 283 s., fotogr., ISBN 978-80-89523-20-7, e-ISBN 978-80-89523-27-6 / <http://vhu.sk/data/files/568.pdf>, s. 125–126.

BARANOVÁ, Daniela. Slovenskí evanjelici v protifašistickom odboji (referát), s.5. Dostupné na internete: <http://sej.sk/wp-content/uploads/2014/05/Baranov%C3%A11.pdf>, [Citované 6. 5. 2016].

Archívne materiály:

Rodinný archív rodiny Daniela Kováča

Čestné prehlásenie zo dňa 12.3.1970, Príloha k žiadosti o vydanie osvedčenia podľa paragrafu 8. zák. č. 255 / 46 ZB., Rodinnýarchív rodiny Daniela Kováča.

Životopis Daniela Kováča od Daniela Kováča, Rodinnýarchív rodiny Daniela Kováča.

Žiadosť o milosť od Daniela Kováča ku Dr. Jozefovi Tisovi, prezidentovi Slovenskej republiky, Rodinnýarchív rodiny Daniela Kováča.

List Daniela Kováča Ministerstvu národnej obrany, komisia pre vydávanie osvedčení podľa zákona čís. (255) 46 Z, zo dňa 14. 4.1971, Rodinnýarchív rodiny Daniela Kováča.

Ústredný archív ECAV na Slovensku, fond Ústredné orgány ECAV na Slovensku:

Zápisnica generálneho konventu ev. a. v. cirkvina Slovensku, ktorý bol v Bratislave dňa 21. 11. 1940 pod predsedníctvom generálneho biskupa dra. Vladimíra P. Čobrdu a zástupcu generálneho dozorcú dra.Bohuslava Klimu, Prešov, 1940, Tlačiareň A. Kóscha, s. 23

List Daniela Kováča biskupskému úradu v Prešove zo dňa 23. Júla 1939, Fond Cirkev a sekulárne inštitúcie, Vojenská duchovná správa. Vojenské záležitosti cirkvi, šk. 67.

List gen. biskupa Evanjelického biskupskému úradu v Bratislave zo 23. mája 1939, Fond Cirkev a sekulárne inštitúcie, Vojenská duchovná správa. Vojenské záležitosti cirkvi, šk. 67.

List gen. biskupa Evanjelického biskupskému úradu v Bratislave zo 30. Mája 1939, Fond Cirkev a sekulárne inštitúcie, Vojenská duchovná správa. Vojenské záležitosti cirkvi, šk. 67.

List gen. biskupa Evanjelického biskupskému úradu v Bratislave zo 30. Mája 1939, Fond Cirkev a sekulárne inštitúcie, Vojenská duchovná správa. Vojenské záležitosti cirkvi, šk. 67.

List Daniela Kováča biskupskému úradu v Prešove zo dňa 23. Júla 1939, Fond Cirkev a sekulárne inštitúcie, Vojenská duchovná správa. Vojenské záležitosti cirkvi, šk. 67.

List Daniela Kováča generálnemu biskupskému úradu v Prešove zo dňa 29. 9. 1939, Fond Cirkev a sekulárne inštitúcie, Vojenská duchovná správa. Vojenské záležitosti cirkvi, šk. 67.

List gen. biskupa Evanjelického biskupskému úradu v Bratislave zo dňa 20. 6. 1939, Fond Cirkev a sekulárne inštitúcie, Vojenská duchovná správa. Vojenské záležitosti cirkvi, šk. 67.

List mjr. Daniel Kováč – Veliteľstvo pozemného vojska, vojenská superintendentúra, Generálnemu biskupovi v Prešove zo dňa 29. decembra 1941, Fond Cirkev a sekulárne inštitúcie, Vojenská duchovná správa. Vojenské záležitosti cirkvi, šk. 67.

List mjr. duch. D. Kováča Generálnemu biskupovi v Lipt. Mikuláši z 17. 8. 1946, Fond Cirkev a sekulárne inštitúcie, Vojenská duchovná správa. Vojenské záležitosti cirkvi, šk. 67.

List Daniela Kováča Generálnemu biskupskému úradu v Bratislave zo dňa 15. 6. 1954, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184.

Postihnutí kňazi, Daniel Kováč.

List generálneho biskupa seniorovi Gemerského seniorátu v Jelšave zo dňa 22.1. 1952 so značkou 352/ 1952. Kr/Ch, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč.

List od Krajského národného výboru v Košiciach Biskupskému úradu v Modre zo dňa 15. mája 1952, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč.

List z Generálneho biskupského úradu Krajskému národnému výboru v Košiciach zo dňa 22.8.1952, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč.

List seniora Gemerského seniorátu v Jelšave Generálnemu biskupskému úradu zo dňa 26.8. 1952 so značkou - Roštár 897/ 1952 – Kr/ Ch- 352/ 1952 – Kr/ch, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč.

List z biskupského úradu v Zvolene Generálnemu biskupskému úradu v Modre zo dňa 2.9.1952 s číslom číslo 127/1952, Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč.

List Generálneho biskupského úradu v Modre biskupskému úradu vo Zvolene zo dňa 8.9.1952 s číslom číslo 4654./1953 osob. Roštár D. Kováč evanj. far. 1268/53, Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč.

List od Krajského národného výboru v Košiciach Danielovi Kováčovi zo dňa 16.10. 1952, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč.

List od Krajského národného výboru v Košiciach Biskupskému úradu v Modre zo dňa 9.11. 1952, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč.

List od Daniela Kováča, evanjelického farára v Roštáry, odoslaný z Rajeckých Teplíc 12.11.1952 s číslom K čj. I/3-392.6/1952 Krajskému národnému výboru, cirkevné oddelenie v Košiciach, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč.

List od Evanj. a. v. seniorského úradu gemerského seniorátu v Jelšave pod číslo 2205/ 52 zo dňa 25.11.1952 Generálnemu biskupskému úradu v Modre, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč.

List generálneho biskupa seniorovi Gemerského seniorátu vo Veľkej Polome zo dňa 30.12. 1952, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč.

List od Generálneho biskupského úradu z 10. 12. 1954 pod číslo 5337/ 154 – osobné veci. Kováč Daniel, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč.

List predsedu ÚSEK s číslom 5892/ Ús./1954 zo dňa 23. 8. 1954 Danielovi Kováčovi, Ústredný archív ECAV na Slovensku. Archívny fond Generálny biskupský úrad, archívna škatuľa 184. Postihnutí kňazi, Daniel Kováč.

Archív Biskupského úradu Východného dištriktu ECAV

List od Generálneho biskupského úradu z 24.10.1952 seniorskému úradu Gemerského seniorátu, Archív Biskupského úradu Východného dištriktu ECAV, Korešpondencia 5561/1952 – osobné.

Archív Cirkevného zboru Evanjelickej cirkvi a. v. Púchov

Matrika pokrstených Evanjelickeho cirkevného zboru v Púchove z rokov 1901 – 1926.

Archív Slovenskej národnej knižnice v Martine

Daniel Kováč – heslo do biografického slovníka, Archív Biografického oddelenia Slovenskej národnej knižnice. (Meno autora nie je uvedené.)

List Ela Šándora Danielovi Kováčovi. Rkp. Slovenská národná knižnica Literárny archív. Sign. 90 AV, 62.

List Daniela Kováča ElovíŠándorovi z 1.1.1947. Rkp. Slovenská národná knižnica: Literárny archív. Sign.: 90, L 34.

List Daniela Kováča generálnemu biskupovi z 6. 1944. Rkp. Slovenská národná knižnica: Literárny archív. Sign.: 46, M 20

Vojenský historický archív v Bratislave

Vojenský historický archív Bratislava, Kartotéka dôstojníkov, Evidenčná karta Daniela Kováča VHA Bratislava, fond Ministerstvo národnej obrany 1939-1945, spisy dôverné, škatuľa 260, inv. č. 319.

VHA Bratislava, fond Ministerstvo národnej obrany 1939-1945, spisy dôverné, škatuľa 380, inv. č. 164.

Archív múzea SNP v Banskej Bystrici

Žiadosť o rehabilitáciu D. Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „ Daniel kováč, 1903-1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3.

Čestné prehlásenie Vojtecha Benku, Materiály Daniela Kováča, Fond VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „ Daniel kováč, 1903-1974“, č.k. 26 pr.čís. A 30/91 škatuľa č. 26/3.

Osobné svedectvo Daniela Kováča. VII, VČSA – Duchovná správa, osobný fond „ Daniel kováč, 1903-1974“, A30/91, škatuľa č. 26/3.

List Mjr. duch. Daniel Kováč DOV, Banská Bystrica. – Veliteľstvo zboru, hospodárska správa, Materiály Daniela Kováča, Fond VII – č.k. 26 Pr.čís. A 30/91.

Štátny archív v Bratislave

MV SR, Štátny archív v Bratislave, Štátny súd, Oddelenie III. v Bratislave 1948-1952, osobný register obžalovaných, Štátna prokuratúra oddel. Bratislava Pst III 471/ 49, obžaloba zo dňa 16.12.1949, film c.81.

Archív Ústavu pamäti národa

Archív Ústavu pamäti národa, spis V 2564 (S- 2315), zápis z výpovede Daniela Kováča zo dňa 22.9. 1949.

Archív Ústavu pamäti národa, Skartačný protokol archívnych materiálov z fondu „S“, č. zv. S-2315.

Archív Ústavu pamäti národa, spis V 2564 (S- 2315), Podstata obvinenia.

Príloha:

Príloha 1:

Báseň Jankovi Ursínimu pri odchode z Prahy do Rakš

Milý Pán Minister!

Vy odišli ste nám a tak nečakane...!
Bolí v srdci čos' a neviem, či to žiaľ.-
Svet dal právo lživej, hnusnej svojej hane –
proti pravde, ju ste vždy tak miloval.-
Dnes by som rád očul nášho Sládkoviča - :
„Nehaňte ľud môj!“ ...prestaň zúriť lož!
Bolo by mi treba „Jesenskeho biča“ ...!
Bottov bych chcel chytiť dnes do ruky nôž...
a zaťat' do dnešnej sprostej perverzity,
preklat' každú lživú a bezcitnú lešť
hnusu intrigánov som už celkom sýty;
nedbal by som nechať udrieť tvrdú päšť –
do bezprávia času, do násilia doby,
do zákerných metód, do lži praktiky - !
Kto obesencov klin do hrady hlobí ?
každý malý, každý – človek veľiký.-
Vy odišli ste nám a tak nečakane ...
Dúfam ešte svitne slnko, blysne jas ...
žiarit' musí svetlo, všade požehnane,
raz zvíťazí pravda a vládnuť bude zas.
Veď odpoveď vhodnú znesú okamžiky ...
ešte prízvuk príde na ten otáznik ...
kto's pocíti ostrie pravdy Božej dýky,
a prestane žiaľ môj, utíši sa vzlyk .-

v Prahe, dňa 3. decembra 1947

Príloha 2

Zoznam odbojovej skupiny Flóra:

Kvetoslava Viestová, Juraj Kapinaj, Kornel Filo, Jozef Dočkal, Rudolf Mordia, Ján Lehký a Vladimír Štefanovič, František Jurčo, Ondrej Maxián, Daniel Klobušický, Martin Bolf, Jozefína Birgusová, František Zverka, Jozef Šipkovský, Pavol Blaho, Rudolf Fraštický, Dušan Jurkovič, Dušan Viest, Juraj Kapinaj, Ján Beharka, Dezider Kišš-Kalina, Miroslav Vesel, Elo Šándor, Ján Stanek, Jozef Peterka, Ján Jurkovič, Karol Vagač, Vladimír Žikeš, Alexander Valovič, Július Viktory, Štefan Slezák, Zdenka Fenclová, Michal Barbarič, Jozef Hurta, Jozef Dočkal, Ján Országh, Pavol Valach, Juraj Jurkovič, Viliam Radakovič, Jozef Arnold, Ľudovít Kukorelli, Ivan Kolesár, Pavol Neckár, Jozef Bahurinský, Ján Oliva, Jaroslav Bureš, Anton Tomeček, Štefan Štunda, Juraj Rosa, Mária Bahurinská, Július Vagač, Ján Krenčej, Ján Lehký, Rudolf Pravdík, Emília Müllerová, Imrich Molec, Ľudovít Hrnčiar, Michal Pálka z Piešťan, Rudolf Viktorín, Ján Janík, Jozef Horváth a ďalší.